

**JMG – INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

RISK- OCH KRISKOMMUNIKATION I MEDIERAPPORTERING OM COVID-19

En kvantitativ innehållsanalys av
nyhetsrapporteringen i tryckta medier

Olga Mikhaylova, 830626

Examensarbete:	15 hp
Kurs:	MK1500 Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT2020
Handledare:	Gabriella Sandstig
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Examensarbete:	15 hp
Kurs	MK1500 Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT2020
Handledare:	Gabriella Sandstig
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	67
Antal ord:	19 965
Nyckelord:	Covid-19, risk- och kriskommunikation, IDEA-modellen, nyhetsvärdering, instruktiv kommunikation

---

Syfte:	Studiens syfte är att undersöka i vilken utsträckning och hur svensk nyhetsrapportering i tryckt press följer bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära riskgruppen 70+ under Covid-19 pandemi.
Teori:	IDEA-modellen, Beteendeförändringsteori, nyhetsvärdering
Metod:	Kvantitativ innehållsanalys
Material:	Artiklar i Dagens Nyheter, period 1 januari – 8 april 2020 (N=594).
Resultat:	Resultaten visar att rapporteringen om Covid-19 domineras av förklaringar av vad som sker och görs för att ta itu med epidemi. Innehållet gjordes relevant för publik i stor utsträckning genom att förmedla aktuell information och relatera den till geografiskt nära avstånd. Däremot fanns det allvarliga brister i förmedlingen av vilka handlingar som människorna rekommenderas att vidta för att skydda sig eller andra, liksom argumentationen kring de rekommenderade handlingar. Resultaten visar att endast ett fåtal artiklar adresserade fråga om handlingens effektivitet eller stärkte individens tilltro till egen förmåga att utföra handlingen och klara av hotet, vilket är särskilt framträdande under risk fas – det vill säga före krisen är ett faktum. Detta kan ha skadliga effekter på hur människor följer de rekommendationerna och ökar risken för att drabbas hårt av konsekvenserna som pandemin orsakar. Kommunikationen riktad till riskgrupp äldre är bättre i balans, men även här argumentation är lite framträdande, vilket sänker kommunikationens effektivitet.

Ett stort tack till min handledare

Gabriella Sandstig

Executive summary

The purpose of this thesis is to examine to what extent and how Swedish news coverage in print media follows best practices in risk and crisis communication to the public and the primary risk group 70+ during the Covid-19 pandemic. Best practice is the combined research experience on how and in what way people should be communicated in order to minimize the damage caused by a crisis situation. To do this, a quantitative content analysis of a critical case is applied, namely the analysis of news coverage in the newspaper Dagens Nyheter during the period January 1 - April 8, 2020 is examined.

There are three central questions on which the study is based. The first seeks to develop an understanding of how news reporting follows best practices in risk and crisis communication. Based on the IDEA model, behavioural change research and news values theory, the answers are sought regarding the extent to which the content is made relevant to the reader, how it explains what is happening, and how the individual is motivated and strengthened in the actions they are recommended to take in order to protect themselves or others from being infected by Covid-19. The second addresses a question whether there are differences in the following the best practices in risk and crisis communication during different phases of the pandemic outbreak. Since communication takes place before as well as during an ongoing crisis, which together affects the protective behaviour of the individual in a crisis, it is relevant to investigate the development over time. Based on the IDEA model and the phase descriptions proposed by previous research and the World Health Organization (WHO), the different phases are examined. Third, there is a group in society that runs a major risk of getting a more complicated course of illness or dying of infection, namely older people (70+). Because the communication to them is especially important, there is a reason to, based on the IDEA model and previous research, examine separately how the news reporting that addresses this risk group follows best practices in risk and crisis communication.

The main results show that reporting on Covid-19 is dominated by explanations of various kinds. The content was made relevant to the public to a large extent by conveying current information and relating it to geographically close distance. However, there are serious deficiencies in providing the information of what actions that people should take to minimize the damage, as well as the argumentation about the recommended actions. The results show that only a few articles addressed the question about the effectiveness of the recommended

protective actions, as well as those strengthening the individual's confidence in their own ability to deal with the threat, which is particularly prominent during the risk phase - that is, before the crisis is a fact. This can have detrimental effects on how people follow the recommendations and increases the risk of being severely affected by the consequences caused by the pandemic. Communication to risk group of the elderly people is better in balance, but arguments regarding response- and self-efficacy are given too little space as well, which reduces the efficiency of communication.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	8
2. Utomvetenskaplig problematisering	8
2.1 Övergång från risk till kris	10
2.2 Demokrati	10
3. Teoretisk ram.....	11
3.1 IDEA-modellen	11
3.2 Self- & response-efficacy	12
3.3 Nyhetsvärdering.....	13
4. Tidigare forskning om risk- och kriskommunikation i medierapportering under epidemier	14
4.1 Förklaring	14
4.2 Internalisering	15
4.3 Handling	15
4.4 Idea-modellen i forskningen	15
4.5 Olika faser av en kris	16
4.6 Inomvetenskaplig problematisering	16
5. Syfte & frågeställningar	18
6. Metod & design	19
6.1 Val av metod	19
6.2 Val av studieobjekt – ett kritiskt fall	19
6.3 Analysenheter	20
6.4 Operationalisering	21
6.5 Reliabilitet och resultatvaliditet.....	23
7. Analysenheter - översikt.....	24
8. Resultat	25
8.1 Relevans, förklaringar och handling i Covid-19 rapportering i Dagens Nyheter	25
8.1.1 Relevansgörandet	25
8.1.2 Förklaring	26
8.1.3 Handling och motivation.....	27
8.2 Olika faser i rapporteringen	31
8.2.1 Förändring i relevansgörandet över tid	31
8.2.2 Förändring i förekomsten av handlingsinstruktioner över tid.....	32
8.2.3 Förändring i förekomsten av själv- och responseeffektivitet meddelanden.....	34
8.3 Relevans, motivation och förklaringar i kommunikationen för riskgruppen 70+.....	34
8.4 Sammanfattning av resultat.....	38
9. Analys.....	39

9.1 Relevans, förklaring och handling i Covid-19 rapportering	39
9.1.1 Relevans	40
9.1.2 Förklaring	41
9.1.3 Handling	42
9.2 Förändringen under risk- respektive krisfaser	44
9.3 Kommunikation till riskgrupp äldre	46
9.4 Sammanfattning av analys	47
10. Diskussion	49
10.1 Risk- och kriskommunikation i nyhetsrapporteringen under Covid-19 pandemi	49
10.2 Metoddiskussion samt extern validitet	50
10.3 Framtida studier	51
Referenser	52
Bilaga 1. Analysschema	56
Bilaga 2. Grafik. Antal avlidna per dygn (FHM)	65
Bilaga 3 Diagram. Handlingsinstruktioner som gäller i Sverige och utlandet (i artiklar riktade 70+) ...	65
Bilaga 4. Diagram. Analysenheter – sektioner i DN	66
Bilaga 5. Diagram. Antal artiklar där äldre omnämns i egenskap av riskgrupp	67

1. Inledning

Covid-19 pandemin är en viruspandemi som började i kinesiska Wuhan i slutet av 2019 och spred sig snabbt till övriga länder och kontinenter. Virusets orsakar en typ av lunginflammation, som i skrivande stund har krävt cirka 350 000 människoliv, samt 5.5 miljoner som har blivit bekräftat infekterade i 188 länder och regioner (JHU, 2020). Det saknas ett vaccin mot viruset, vilket har orsakat att flertal länder har infört restriktioner i ett försök att hejda smittspridning, som utgångsförbud för egna medborgare, samt stängt sina gränser (SR, 2020).

Sverige nåddes av nyheter om ett nytt virus - coronavirus, även kallat Sars-Cov-19 och senare – Covid-19 i mitten av januari. Till en början handlade det inte om något mer allvarligt än ett till nytt virus i Kina. Men ganska snart ändrade rapporteringen ton, och inom loppet av någon månad dominerade ämnet nyhetsmedier i Sverige (DN, 2020-03-16). För de flesta innebär viruset en lättare sjukdom med lindriga influensaliknande symptom, men för vissa har visat sig medföra en allvarlig hälsorisk, orsaka svår dubbelsidig lunginflammation som leder till syrebrist och, i vissa fall, död. Det som är speciellt med detta virus är att den har kapacitet att drabba många samtidigt på grund av att ingen har immunitet för det nya viruset, vilket lamslår sjukvård som inte klarar av trycket. Den främsta riskgruppen, emellertid, har identifierats som äldre, i synnerhet personer över 70 år (Folkhälsomyndigheten.se, 2020-03-16).

Kommunikationen till allmänheten och riskgrupper, de som under en kris är särskilt utsatta till följd av geografi, bristande resurser eller en ökad sårbarhet, utgör en grund för att på ett effektivt sätt kunna hantera situationen, där mediernas roll, i synnerhet de traditionella mediernas, är den centrala (Ghersetti & Oden, 2010a:222). En bristfällig kommunikation före och under krissituation kan medföra allvarliga negativa konsekvenser för de som löper risk att bli påverkade, samt för samhället i stort (Sellnow, Iverson, & Sellnow, 2017:128). JMG vid Göteborgs Universitet bedriver forskning inom såväl risk- som kriskommunikation, och det är vanligt praxis att forskare involverar studenter i sitt arbete. Dessutom, samarbetar forskare med forskningscentrum AgeCap – sveriges största forskningscentrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs Universitet, som består av drygt 170 forskare och forskningspersonal från 18 institutioner och sex fakulteter. Det är således av ett stort vikt för institutionen att få mer insyn i hur medierapporteringen under Covid-19 såg ut i de inledande faserna av pandemiutbrottet, mer specifikt - *i vilken utsträckning och hur svensk nyhetsrapportering följer bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära riskgruppen 70+ under Covid-19 pandemi.*

2. Utomvetenskaplig problematisering

I en krissituation utgör medierna en central funktion genom att bistå allmänheten med information som de på annat sätt inte skulle ha kunnat få tillgång till. Medierna är det mest effektiva sättet att nå ut till allmänheten på kort tid (Chang, 2012:113, Ghersetti & Oden, 2010a:222). Beroende på hur medierna väljer att kommunicera vid en risk- eller krissituation, förändras även allmänhetens uppfattning om risker och relaterade beteenden (Sandell et al, 2013:864, Jarlbro, 2004:22, Ghersetti & Oden, 2010b:38).

I risk- och kriskommunikationslitteratur lyfts flera aspekter som är centrala för att kommunicera risker på ett effektivt sätt, det vill säga på ett sätt som i slutändan har som mål att påverka allmänhetens eller berörda gruppers skyddsvärda beteenden (Seeger et al., 2010:496). Den mest uppenbara och oftast förekommande föreställning om syftet med risk- och kriskommunikation är att förklara vad som kan hända eller hända samt vad konsekvenserna kan tänkas bli. Vidare bör kommunikationen även upplevas som användbar, tillförlitlig, relevant och stärka tilltron i egen förmåga att klara av en kris, enligt forskare (Seeger, 2006:236ff). Chang (2012) poängterar vikten av en balanserad information i medierna. Han menar att fokuset på hot och förklaringar av negativa konsekvenser utan framtoning av skyddsvärda handlingar medför en känsla av oro och sårbarhet, samtidigt som fokuseringen på handlingsinstruktioner utan påtalande risker med att inte följa dessa, sänker publikens motivation för att ändra sitt beteende (Chang, 2012:112).

Instruktiv kommunikation under en kris, det vill säga kommunikation som instruerar och vägleder i syfte att förändra beteendet för att minimera skadan, bör ta hänsyn till publik, och vid planeringen och genomförandet av kommunikativa insatser utgå från publikens inställning, kunskap och tillstånd (Seeger, 2006:238). Att uppnå beteendeförändring genom kommunikation anses därmed inte möjligt utan att publiken upplever meddelandet som personligt relevant, det vill säga får svar på frågan ”varför är detta viktigt för mig eller för dem jag bryr mig om” (Sellnow et.al, 2017:555, Coombs, 2008:102). Därutöver bör meddelanden innehålla en konkret, direkt instruktion som på ett tydligt sätt beskriver vad man ska göra för att minimera eventuella skadan (att agera själv effektivt), vilket är aktuellt både i risk- och krisfaserna (Seeger, 2006:242, Seeger et.al, 2008:497, Frisby et al, 2013:265). Sådana meddelanden som stärker själv effektivitet kan hjälpa att återställa en känsla av kontroll över den många gånger osäkra och kaotiska situationen i samband med en kris, eller, när man talar om riskkommunikation, kan hjälpa att minska skadan som skapas av en riskfaktor. De specifika rekommenderade åtgärder måste anpassas till situationen och ska fokusera både på att minska skadan för en själv och på vad som kan göras för att hjälpa andra (Seeger, 2006:242). Således är konkreta handlingsrekommendationer samt anpassning till målgrupp på ett sätt som gör meddelandet personligt relevant, grunden för en effektiv risk- och kriskommunikation.

Coronavirus (Covid-19) utbrottet innebär en viss risk för samtliga människor, emellertid är de som löper störst risk att drabbas hårt framförallt äldre världen över. De hittills inrapporterade siffrorna visar att äldre och i synnerhet personer över 70 år, med underliggande sjukdomar drabbas i större utsträckning än andra åldersgrupper av komplikationer till följd av Covid-19, och utgör merparten av de nu tiotusentals avlidna (ISS, 2020). Därav koncentreras både restriktiva och kommunikativa statliga insatser på att främst skydda de äldre från att exponeras och bli smittade, och på så sätt skapa förutsättningar för vården att inte bli överbelastad och klara av trycket som en eskalerande smittspridning medför. Insatserna skiljer sig dock från land till land, där merparten av europeiska länder, Asien och USA i ett tidigt skede införde kraftiga restriktioner som begränsar hela samhällets funktion – såsom utgångsförbud och social distansering för samtliga medborgare. I Sverige har man valt en annan strategi (vilket Sverige i skrivande stunden är ganska ensam om) som bygger på frivillighet, förtroende och eget ansvar (Youtube, FHM 2020, SR, 2020). Bland de få restriktionerna återfinns begränsning av sociala sammankomster för mer än 50 personer (från 27 mars) besöksförbud på äldreboenden (gäller från 1 april 2020) och en uppmaning till samtliga personer över 70 år att begränsa sina sociala kontakter och stanna hemma så mycket som möjligt (Folkhälsomyndigheten.se, 2020-03-16). I och med att även andra åldersgrupper inte sällan drabbas av ett svårare sjukdomsförlopp som kräver sjukhusvård, rekommenderas det för samtliga medborgare att minska sina sociala kontakter, undvika onödiga resor och jobba hemifrån om möjligheten finns. Trots att smittan

innebär en risk för samtliga människor, är det de 1,5 miljoner svenskar över 70 år (15 procent av svenska befolkningen enligt SCB, 2020) som är klart största riskgruppen, och löper störst risk att avlida i sjukdomen. Under den pågående krisen har kommunikationen till allmänheten, och i synnerhet äldre och deras anhöriga således en viktig roll för att få de att inse vikten av att minska sociala kontakter och stanna hemma, och på så sätt dämpa smittspridnings hastighet och skydda sig själva och andra. Brister i kommunikationen kan medföra allvarliga negativa konsekvenser både för enskilda individer men också för samhället i stort, vilket understryker vikten av att undersöka i vilken utsträckning och hur svensk nyhetsrapportering följer bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära riskgruppen 70+ under Covid-19 pandemi.

2.1 Övergång från risk till kris

Hälsokriserna som epidemier eller pandemier utvecklar sig över tid. Från ett litet lokalt utbrott, kan utvecklingen gå mot ett som omfattar större population och fler länder. Farorna som i en inledande fas utspelar sig långt borta kan med tidens gång närma sig och medföra ett större hot för människor och samhällen. JMG:s forskare genomför studier och samarbetar bland annat med Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB) i syfte att ta reda på när det är lämpligt att gå från att tala om risker till kriskommunikation. En studie som är på gång är en publikstudie som ska belysa denna aspekt avseende Covid-19 pandemi, där publikupplevelser, attityder och beteenden kommer att undersökas (COV-SOM, 2020). Däremot kan man inte uttala sig om den lämpliga övergångspunkten utan att veta vad de undersökta publikens attityder och upplevelser baseras på, där innehållet i risk- och kriskommunikation i medierna spelar enligt samlat forskningserfarenhet en avgörande roll (Sandell et al, 2013:864, Jarlbro, 2004:22, Ghersetti & Oden, 2010b:38). En av frågeställningarna i föreliggande studie är därmed att ta reda på hur grundstenarna i bästa praktiker för risk- och kriskommunikationen följdes och förändrades över tid i medierapporteringen, och utgör därigenom en viktig bit på vägen mot att skapa en bättre förståelse för en lämplig tidpunkt för övergång från risk- till kriskommunikation, som skulle kunna användas i Sverige liksom andra länder, samt bidra med hytt kunskap kring faser i risk- och kriskommunikation i medierapporteringen.

2.2 Demokrati

Ytterligare en dimension av kommunikation under en kris handlar om mångfald och representativitet av olika perspektiv i media. Det finns, enligt forskare, en stark tendens till att välja ett dominerande narrativ som styr kommunikationen under en kris (Åse, 2015:17), detta på grund av att det finns ett behov av en samstämmig, entydig gemensam bild av verkligheten när oförutsedda och oväntade händelser äger rum. Konsekvensen blir att man hamnar i ensartade förståelser och grunda analyser, som hotar demokratin i bredare bemärkelsen som innefattar jämlikhetvärden, möjligheter för demokratisk samtal där avvikande perspektiv och skilda infallsvinklar kommer fram (Åse, 2015:5).

Vikten av en dialog understryks även i litteratur om bästa tillvägagångssätt i risk- och kriskommunikation (Seeger, 2006:238). Allmänheten har legitima skäl att bli informerad om risker under en kris och bör därmed ses som en partner snarare än börda för att uppnå en effektiv risk- och kriskommunikation. Att undanhålla viktig information från berörda samhällsgrupper genom att uteslutande koncentrera sig på envägskommunikation minskar sannolikheten av att de grupperna kommer att reagera på rätt sätt (Tierney, 2003:33). Med tanke på att äldre generellt sett är underrepresenterade i medierna (Nilsson & Jönsson, 2009:97), blir det därmed relevant både utifrån en effektiv risk- och kriskommunikation men även demokratiskt perspektiv att undersöka frågan i fall de som löper största risk att drabbas hårt av negativa

konsekvenser som Covid-19 medför, kommer till tals när diskussionen kretsar kring de själva i egenskap av riskgrupp.

3. Teoretisk ram

I kapitlet går jag genom teoretiska modellen IDEA, följt av beskrivning av teoretiska föreställningar kring beteendeförändring, nämligen själv- och responseffektivitet; Vidare redogörs det för nyhetsvärderingsprinciper enligt nyhetsvärderingsteori.

Inom forskningsfältet i risk- och kriskommunikation i medierna finns det en framträdande tradition att uppdelat riskkommunikation och kriskommunikation för sig, där den förstnämnda behandlar främst frågor relaterade hälsorisker. Riskkommunikation försöker varna allmänheten eller specifika målgrupper om sannolikheten av negativa konsekvenser till följd av ett särskilt beteende (som rökning eller rattfylleri), och bygger på övertalningsteknik. Kriskommunikationens fokus ligger däremot på behovet att hantera kriser och katastrofer och minimera skadan (Seeger 2006:235). Från 2000-talet dock riktas ansträngningarna mot att föra ihop dessa traditioner till en mer omfattande kommunikationsstrategi, som exempelvis CERC-modell för systematisk interaktion med intressenter före och under en kris (Seeger, 2010:496). Föreliggande studie kommer att utgå från denna tradition och ha som utgångspunkt IDEA modellen (Sellnow et.al.2017), vars fördel att den är universell i den bemärkelsen att den kan appliceras under olika typer av kriser såväl som risksituationer, samtidigt som den kan användas av både företag, myndigheter eller journalister (Sellnow et.al.2017:128), och passar därmed för att analysera nyhetsmediernas innehåll. Härnedan går jag igenom modellen mer detaljerad.

3.1 IDEA-modellen

IDEA som står för Internalizing, Distribution, Explanation, Action är en modell utvecklat för att kunna enkelt och snabbt konstruera effektiva instruktionsmeddelanden till människor om hur man skyddar sig före och under pågående kriser, katastrofer och andra nödsituationer (Sellnow et.al, 2017:555). Den består av fyra delar:

- Internalisering innebär att mottagaren relaterar till potentiella negativa konsekvenser av risker och kriser. Detta element motiverar mottagare att ta del av meddelandet genom att lyfta fram personlig relevans, potentiell påverkan, närhet och aktualitet.
- Distribution handlar om identifikation av lämpliga kanaler och strategier för spridning av meddelandet på ett sätt som säkerställer att samtliga riskgrupper nås av informationen.
- Förklaring (explanation) i betydelse av en begriplig genomgång av risken eller krisen. Förklaringen svarar på frågan: "Vad händer, varför och vad gör ansvariga myndigheter för att svara på det?" Effektiviteten av förklarings-elementet beror på om meddelanden kommer från trovärdiga källor (det vill säga myndigheter och opinionsledare), är ärliga och korrekta, och översätts till ett språk som publik kan förstå.
- Handling (action) förutsätter att meddelandet ska bistå människor med konkret information om specifika skyddande åtgärder. För att vara effektiva måste sådana handlingsinstruktioner anges exakt. När instruktionerna är vaga kommer publiken

sannolikt inte att göra något, eller till och med göra exakt fel i ett försök av att skydda sig eller andra (Sellnow, Iverson, & Sellnow, 2017:128).

Bästa praktik enligt denna modell är att utforma kommunikation på så sätt att målgruppen känner relevans (affektive), förstår meddelandet (kognitiv) och får en tydlig vägledning för att vidta skyddsvärd handling (beteende).

IDEA har en inlärningsteori som grund och dess användbarhet kan mätas med hjälp av kognitiva (förståelse, effektivitet), affektiva (relevans, värde) och beteendemässiga (handling) inlärningsresultat (Sellnow et.al 2018:139). Den viktigaste resultatet är beteenderesultatet eftersom det är skyddsvärda handlingar som minimerar skadan och räddar liv. De affektiva och kognitiva inlärningsresultaten emellertid utgör de nödvändiga katalysatorerna som motiverar till beteendeförändring (Sellnow et.al, 2017:555). Instrukтивkommunikationsforskare är nu överens om att lärande definieras bäst som kunskapsförärv och behållning, men även tillämpning, det vill säga den praktiska tillämpningen av färdigheter och kunskap (Clark, 2002:396). Den strategiska utformningen av instruerande meddelanden inkorporerar således appell till affektivt och kognitivt lärande som ett medel för att uppnå beteendemässigt lärandemål.

3.2 Self- & response-efficacy

Till skillnad från definitionen av self-efficacy som flertal forskare inom risk- och kriskommunikation tar som utgångspunkt (Dudo, 2007, Sandell et al, 2013, Frisby, 2013), nämligen att self-efficacy är något som uppstår som ett direkt resultat av en handlingsinstruktion (det vill säga att man höjer ens själv-effektivitet genom att förse en med en handlingsinstruktion), finns det i kognitionsorienterad tradition en annan definition, som nyanserar och vidgar förståelse för bakomliggande psykologiska mekanismer av inlärningsprocesser i samband med intag av en handlingsinstruktion.

Bandura (1978) presenterade en teori om beteendeförändringsprocesser i *Self-Efficacy: Toward a unifying Theory of behavioural change*. Grundstenen i teorin är att bakom förväntningarna på ett resultat av ett givet beteende (i.e. egen uppskattning att ett visst beteende kommer att leda till vissa resultat), ligger förväntningarna på egen effektivitet (self-efficacy) – vilket är övertygelsen om att man framgångsrikt kan utföra det beteende som krävs för att producera önskade resultaten. Förutom att vara övertygad om att beteendeförändring är möjlig att utföra, krävs det att personen faktiskt är kapabel av att utföra den, samt övertygelse om att denna förändring leder till önskat resultat – response efficacy. För att ta ett exempel inspirerat av Verronen et al, (2013:1253) och Witte (2000:597), räcker det inte med att säga ”tvätta händerna med tvål och varmt vatten” (handlingsinstruktion), utan man måste även övertyga om att denna handling leder till önskat resultat (response efficacy) vilket är att tvålen är effektiv för att ta bort bakterier och förstöra virus, samt övertyga om att alla kan göra det genom att exempelvis berätta hur länge man bör tvätta och på vilket sätt – det vill säga visa att det är genomförbart och enkelt (self-efficacy). Det är viktigt att särskilja förväntningar på response- och själv-effektivitet, eftersom personen möjligtvis kan tro att en viss handling leder till vissa resultat, men om denne tvivlar på om hen kan utföra nödvändiga handlingar förblir informationen verkningslös – den kommer inte påverka deras beteende (Bandura, 1978:141f). Tilltro till egen förmåga (self-efficacy) är således en viktig determinant för människors val av beteenden, hur mycket kommer de att anstränga sig samt hur länge de kommer att upprätthålla ansträngningar för att hantera stressituation (ibid.).

Enligt experimentella studier, producerar responseeffektivitet och själveffektivitet (respons- och self-efficacy) var för sig och tillsammans positiva övertygande effekter, vilket är värt att ha i åtanke vid framtida studier av vädjan till räddslor exempelvis i risk- och kriskommunikation, menar Witte & Allen (2000:602). Dessa bekräftar teoretiska antaganden om att kommunikation av risker som föreligger krissituation bidrar med kognitiv inläring och påverkar beteende under en kris liksom instruerande meddelande under en pågående kris gör (Bakker, 2018:121). Vaga meddelande som saknar personlig relevans för målgruppen ökar sannolikheten att människor inte kommer att vidta skyddsvärda handlingar (Mileti, 1995 i Sellnow et.al, 2017:554). Enligt Verronen et.al. (2013) ska individer som kommuniceras i syfte att minska risk och hot de utsätts för vara 1) medvetna om risk, 2) uppleva risk som allvarlig och känna sig sårbara, 3) uppfatta sig själva som kapabla att handla enligt rekommendation, och uppfatta rekommenderade handlingar som effektiva för att avvärja risk (2013:1253). Dessa parametrar motsvarar IDEAs komponenterna relevans och handling (se kap.3.1 ovan), men utvidgar och fördjupar förståelse för beteendeförändringssteg, med andra ord, en effektiv handlingsinstruktion. I och med att IDEA-modellen har som grund kognitionsorienterad inläringsteori (Sellnow et.al 2018:139), är det enligt min mening lämpligt att utveckla resonemang kring handlingsinstruktion (beteende nivå), och fördjupa dess förståelse och analys i linje med forskning kring bakomliggande psykologiska processer vid intag av en handlingsinstruktion.

3.3 Nyhetsvärdering

I anslutningen till IDEA-modellens del som handlar om att göra meddelandet relevant för läsaren, kommer i det här kapitlet presenteras de aspekter av Nyhetsvärderingsteori som berör relevans.

Nyhetsvärdering är en princip som syftar till att förklara publiceringsvärdet av en nyhet och hjälper att förstå vilka faktorer ligger bakom att det ena blir till en nyhet medan andra inte. När någon börjar producera regelbundna nyheter och presentera dem för en bredare publik, möts man av behovet att göra ett urval. Man måste bestämma sig för vilka kriterier en händelse ska uppfylla för att vara värd publicering och kunna väcka publikens intresse. Nyhetsvärde är inget nytt fenomen för 1900-talet, utan är något som diskuterades och tillämpades så tidigt som slutet på 1700-talet (Westerståhl & O'Neill, 1994:72). Det är emellertid först 1965 som den oftast citerade listan av värden formulerades av Galtung och Ruge (1965:81ff). Deras lista består av tolv sådana kriterier som enskilt eller tillsammans utgör grunden för nyhetsvärdering – ju fler av de kriterierna en nyhet uppfyller desto mer sannolikt är det att den väljs att bli nyhet. Dessa kriterier är:

- Frekvens – hur snabbt ett event utvecklas och får en mening
- Amplitud – ju större den är desto större är chanser att bli en nyhet
- Klarhet – ju tydligare och enklare en nyhet är desto mer ökar sannolikheten av publiceringen
- Kulturanslutning – relevans för läsaren som avgörs av geografisk och kulturell närhet
- Förutsägbarhet – en nyhet som alla förväntar sig att höra
- Oförutsägbarhet – något som sticker bland det förutsägbara
- Kontinuitet – syftar på återkommande av något över tid
- Sammansättning – hur samspelar en nyhet med omgivande kontext
- Elitnationer – involverar elitnationer
- Elitpersoner – involverar elitpersoner
- Personifiering – en händelse kan ses i personliga termer

- Negativitet – negativitet av ett event och/eller dess konsekvenser

Henk Prakke skapade en modell av vad som skapar uppmärksamhet och ökar därmed nyhetsvärdet. I modellen åskådliggörs tre faktorer som har betydelse på olika nivåer, nämligen tidsmässigt-, rumsligt- och kulturellt avstånd. Ju längre bort ifrån befinner sig ”händelsen” inom ett eller flera av dessa avstånd, desto mindre sannolikt är det att den uppmärksammas (H. Prakke i Wiebull & Wadbring, 2014:282).

I denna studie kommer några av de nyhetsvärderings kriterier att bli relevanta att applicera, nämligen närhet, aktualitet, amplitud och frekvens. I modellen av H. Prakke återfinns det definierade skillnaden mellan kulturell- och geografisk närhet (Prakke i Wiebull & Wadbring, 2014:282), där den kulturella närheten refererar till likheter och skillnader mellan världsdelar som beror på språket, historia, politik eller religion. Aktualitet syftar på tidsmässig närhet, det vill säga att händelsen inträffat nyligen. Amplitud kommer att definieras enligt Harcup & O’Neill nämligen ”Berättelser som uppfattas som tillräckligt betydande på grund av det stora antalet personer som är involverade eller potentiellt påverkade, eller som involverar en viss extrem beteende eller extrem händelse” (2017:1483). Frekvens definieras i enlighet med Galtung och Ruge (1965:81ff), och innebär en snabb hastighet som ett event kan utvecklas och få en mening.

4. Tidigare forskning om risk- och kriskommunikation i medierapportering under epidemier

I detta kapitel kommer jag att gå igenom tidigare forskningsresultat om risk- och kriskommunikation i medierapportering under hälsorelaterade kriser. Resultatet är indelat teman i enlighet med komponenten av risk- och kriskommunikationsmeddelanden som ingår i IDEA-modellen, nämligen förklaring, internalisering och handling (4.1 – 4.4); därefter presenterar jag forskningsresultat för en studie som tillämpar modellen (4.4). Vidare redovisar jag för forskningsresultat beträffande riskens- respektive krisens olika faser (4.5) och avslutar med den inomvetenskapliga problematiseringen (4.6).

4.1 Förklaring

Det allra vanligaste är att mediernas uppmärksamhet kretsar kring riskmagnitud och riskjämförelse. Antal döda och smittade, smittans geografiska utbredning är något som klart dominerar medietäckningen (Dudo, 2007:429, Vasterman & Ruigrok, 2013:437, Fogarty et.al., 2011:3). Just sådan information, fastän den bidrar med förståelse för problemets amplitud, är något som associeras med framkallad känsla av oro och sårbarhet vid undersökningar av publikens perception av medierapportering (Chang, 2012:113). Nyhetsmaterial från Taiwan publicerad under H1N1 utbrottet (svininfluensan) konstaterades väcka oro, men lyckades varken förmedla kunskap eller bidra med mer djupgående förståelse för problemen (Chang, 2012:120). I australiensisk medierapporteringen av samma pandemiutbrott hade 24 procent av studerat innehåll fokuserat på förklaringar av myndigheters agerande och därigenom bidragit med kunskap kring hantering av epidemi, samtidigt som 54 procent innehöll förklaringar om virusspredning och antalet döda (Fogarty et.al., 2011:1). Emellertid en studie av Ebola utbrottets medietäckning i USA visade att kunskap och förklaringar är något som nyhetsmedierna förmedlade mest frekvent, då förklaringsmoment återfanns i hela 97 procent av studerade medieinnehållet, och fokuserade till exempel på att förklara hur smittan spreds samt på att dementera rykten och felaktiga uppgifter kring smittvägar (Sellnow et. al,

2018:135). De ovan nämnda exemplena visar att mediernas fokus ligger ofta på förklaringar av olika karaktär men resultatet är situationsbunden då i ena fallet handlar det om ytliga förklaringar om antalet döda medan i andra återfinns utsagor om smittvägar, desinformation och myndigheternas agerande.

4.2 Internalisering

För att meddelandet ska upplevas *relevant* för publik, bör det innehålla informationen som publiken kan relatera till såsom information om vilka som påverkas, eller spridningens närhet (Sellnow et. al, 2018:158), något som enligt studierna underprioriteras av medierna. En undersökning av medieinnehåll vid svininfluensa H1N1 i Australia visade att endast 7 procent av påstående uttalade i hälsorelaterade nyhetsprogram i Australians television innehöll någon referens till specifika riskgrupper medan 3 procent antydde att alla löper risk att drabbas hårt, cirka 11 procent av uttalanden noterade den geografiska spridningen (Fogarty et.al., 2011:3). Sammantaget konstaterar författarna att kontextualisering av siffror och diagram och därigenom personlig relevans visar sig vara lite framträdande: läsarna möjligen fick information om att smittan nådde Australia, men förstod lite om hur de kan påverkas personligen (Fogarty et.al., 2011:6). Även av en studie av medierapporteringen vid West Nile virus utbrottet i början på 2000-talet i USA framkommer det att medierna tenderar förmedla en ytlig bild av sjukdomen och tar lite hänsyn till kontext, och därigenom utgör en otillräcklig grund för läsaren för att fatta personliga beslut och uppleva relevans (Roche & Muskavich, 2003:358).

4.3 Handling

Enligt Sellnows definition av själv effektivitet (self efficacy) ska risk- och kris kommunikation alltid erbjuda ett svar på frågan ”Vad jag ska göra (eller inte göra) för att minimera skadan?”, det vill säga kommunikationen ska innehålla en tydlig handlingsinstruktion (Action-element i IDEA-modellen). Det räcker till exempel inte med att säga ”var försiktig”, utan man ska ange konkret vad man ska göra för att minska eller undvika negativa konsekvenser (Sellnow et. al, 2017:556). Medan vissa forskare är eniga om att medierapporteringen under risk- och krisfaser av epidemier präglas av avsaknad av information som främjar själv effektivitet (Chang, 2012:113, Dudo, 2007:429), finns det andra som visar att ungefär en tredjedel av artiklar innehöll handlingsinstruktion i mediatäckning av West Nile virusutbrottet i USA, vilket bedömdes som ett lågt resultat av författarna (Roche & Muskavich, 2003:361). Undersökningen av svininfluensa mediatäckning i Tyskland visade att artiklar med handlingsinstruktioner utgjorde 22 procent av samtliga undersökta (Husemann & Fischer, 2015:5). En jämförande studie av H1A1 täckning i Australia och Sverige visade högre andel av själv effektivitet-meddelanden i svensk medierapporteringen (62 respektive 27 procent i Australia), vilket antogs bidra en högre andel vaccinerade i landet (Sandell et al, 2013:862). Det kan därmed antas att det inte går att urskilja en universell princip i det avseendet, utan att andel information om själv effektivitet i medierapporteringen varierar från fall till fall.

4.4 Idea-modellen i forskningen

IDEA modellen, som är en relativt ny modell, har ännu inte blivit tillämpad som ramverk för innehållsanalyser av nyhetsmedier i stor utsträckning. 2018 genomfördes en tematisk

innehållsanalys av lokalt nyhetsmaterial, Twitter-inlägg av nationell CDC organisation samt meddelanden av internationella organisationer WHO och UN barnfond i samband med Ebola utbrottet i USA (Sellnow et. al, 2018). Deras slutsats visar att merparten av meddelanden fokuserade på förklaringsmoment snarare än internalisering eller handling. Av de studerade nyhetsartiklar (N=31) inkluderade 97 procent någon form av förklaring, i 32 procent inkorporerade internalisering, medan endast 6 procent innehöll handlingsinstruktion.

4.5 Olika faser av en kris

Tidigare forskning om hälsorelaterade kriser i media brukar uppdelas i medierapportering enligt epidemiernas förlopp i faser: *ljudlarm*, *blandade meddelanden* och *kris och inneslutning* – när epidemi är ett faktum (Holland, 2012:658; Ungar, 2008:472). Faserna kan triggas av olika skeenden. Medierapportering under en och samma kris (H1N1) utspelar sig på olika sätt i olika länder, förmodligen beroende på själva förloppet i landet (Vasterman & Ruigrok, 2013:440; Hilton & Hunt, 2011:941). Ghersetti och Oden har forskat om svensk medierapportering om både fågelinfluensa H5N1, svininfluensa H1N1 och Ebola utbrott. Enligt studier förändras rapporteringen över tid beroende på var sjukdomsförloppet utspelar sig. Generellt sett präglas rapporteringen av alarmism och spekulationer kring hotets allvar och virusets egenskaper särskilt under första faserna av epidemin när faran är långt borta. Ju närmare kommer den, desto mindre förekommande blir sådana spekulationer, då fokuset skiftas på särskilt utsatta grupper och spekulationer om effektiviteten i de åtgärder som på både individ- och samhällsnivåerna kunde och hade vidtagits (Ghersetti & Oden, 2010b:78).

WHO indelar utveckling av pandemier i sex faser beroende på smittspridning amplitud och geografi. Trots att indelningen är epicentercentrerad, det vill säga att i fallet med Covid-19 relateras den bäst till Wuhan i Kina, kan man översätta modellen även till de regioner som utbrottet spred sig till. I så fall skulle brytpunkten mellan fas 3 och 4, då rekommenderade kommunikation bör förändras från information om reella och potentiella risker till information om lämpliga handlingar i syfte att bekämpa spridning (WHO, 2020 i Bilaga 6), infalla på utvecklingsfas när spridningen sträcker sig över hela landet istället för begränsade kluster av människor. Översatt till svensk kontext, innebär det att man kan prata om övergång från risk- till kriskommunikation vid tidpunkten när Folkhälsomyndigheten gick ut med informationen om samhällsspridning den 11 mars (Folkhälsomyndigheten, 2020a), vilket innebär att det inte längre går att spåra tillbaka de smittade till personer som kom från utlandet. FHM utannonserade den 13 mars övergång till en ny fas: slut med provtagning av personer med symptom efter utlandsresor, och omdirigering av resurser till att provta de som behöver inneliggande sjukhusvård och personal i sjuk- och äldreomsorg (Folkhälsomyndigheten, 2020b). Samtidigt med det deklarerade WHO Covid-19 att vara en pandemi (Folkhälsomyndigheten, 2020c).

4.6 Inomvetenskaplig problematisering

Tidigare forskning om medierapportering under epidemier visar några framträdande tendenser – bland annat pekar resultaten på att det dominerade i medierna är förklaringar om vad som pågår, som dödsstatistik och smittspridning (Dudo, 2007:429, Vasterman & Ruigrok, 2013:437, Fogarty et.al., 2011:3). Emellertid just sådan typ av information, är något som associeras med framkallad känsla av oro och sårbarhet vid undersökningar av publikens

perception av medierapportering (Chang, 2012:113). För att balansera sådana meddelanden och stärka människorna i tron om att de klarar av krissituationen, bör det finnas en tydlig instruktion om vad de kan eller bör göra för att avvärja hot – ett element som enligt tidigare forskningsresultat varierar beroende på typen av hälsorelaterade kris, samt land där epidemi utbrottet sprider sig (Chang, 2012:113, Dudo, 2007:429, Husemann & Fischer, 2015:6). Även kontextualisering av informationen, som bidrar med att kommunikation upplevs relevant för läsarna, är något som varierar beroende på typen av kris och geografi där krisen utspelar sig (Fogarty et.al., 2011:3). Det går således inte att förutspå med säkerhet hur medierapportering i Sverige ser ut, och identifierar en lucka där föreliggande studie skulle kunna bidra med kunskap kring hur rapporteringen följer bästa praktiker i risk- och kriskommunikation under Covid-19 pandemiutbrottet.

Vikten av nyhetsmediernas rapportering vid en kris går knappt att överskatta. Trots att det finns en gedigen mängd studier kring diverse influensarelaterade kriser under de senaste två decennier, finns det få som undersöker risk- och kriskommunikation i medier med utgångspunkt i kognitiva inlärningsmodeller, samt inkorporerar tidsperspektiv. Tidigare forskning visar att samtliga delar (den affektiva, kognitiva och beteendemässiga) måste beröras av effektiv risk- och kriskommunikation. Emellertid, både den affektiva delen som handlar om att skapa känslan av personlig relevans, samt beteendemässiga delen verkar vara underminerade av kommunikationen under epidemier, vilket kan påverka allmänhetens och riskgruppernas uppfattningar och beteenden negativt under en kris. IDEA modellen utgör i föreliggande studie ett ramverk för analysen för att undersöka det som vi vet mindre om – nämligen om och hur svenska tryckta medier följer bästa praktiker för risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära målgruppen 70+ under pågående Covid-19 pandemi, medan nyhetsvärdering och fördjupade analys av handlingsinstruktion enligt teorin om beteendeförändring är tänkta att bidra med nyansering och skapa bättre förståelse för undersökt material. Samtidigt är det relevant att se utvecklingen över tid och jämföra följandet av bästa praktiker i olika faser av pandemiutbrottet med tidigare forskningsresultat samt WHO fasindelning, vilket kommer på sikt hjälpa att förstå *när* man behöver rikta informationen samt addera med ny kunskap till forskningen om olika faser av hälsorelaterade kriser.

5. Syfte & frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka i vilken utsträckning och hur svensk nyhetsrapportering i tryckta medier följer bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära riskgruppen 70+ under Covid-19 pandemi.

Frågeställningar

1. RQ1 I vilken utsträckning relevansgörs, förklaras samt hur motiveras eller stärks individen i nyhetsrapporteringen av vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19?

Första frågan i undersökningen kommer att besvaras med hjälp av IDEA-modellen, som kompletteras med teorin om beteendeförändring och nyhetsvärderingsteori, samt tidigare forskning kring hälsorelaterade kriser i medier.

2. RQ2 Hur förändras följandet av bästa praktiker i nyhetsrapporteringen under riskens- respektive krisens olika faser?

Andra frågan kommer att besvaras genom att analysera resultat med hjälp av tidigare forskning om krisfaser i medierapporteringen, WHO fasindelning samt IDEA-modellen.

3. RQ3 Hur följer kommunikationen för riskgruppen 70+ bästa praktiker i jämförelse med generell risk- och kriskommunikation riktad till allmänheten?

Fråga tre kommer att återkopplas till tidigare forskning, och besvaras med hjälp av IDEA-modellen.

6. Metod & design

I kapitlet presenteras metod, design och material (6.1–6.3). Vidare presenteras operationaliseringen (6.4) samt diskuteras reliabilitet och validitet (6.5).

6.1 Val av metod

Innehållet i Risk- och kriskommunikation i media har studerats på olika sätt. En del studier tillämpar experimentdesign, där forskare manipulerar nyhetsliknande innehåll och undersöker framkallade effekter (Bakker, 2018; Frisby et al, 2013), andra studerar mediainnehåll kvalitativt (Sandell et al, 2013; Sellnow et. al, 2018). Stora majoriteten emellertid tillämpar kvantitativ innehållsanalys som analysmetod (till exempel Fogarty et.al., 2011; Dudo, 2007; Vasterman & Ruigrok, 2013; Roche & Muskavich, 2003). I och med att studiens syfte är att undersöka förekomst och frekvens av olika element i risk- och kriskommunikation är kvantitativ innehållsanalys en passande metod. Genom tillämpningen av denna metod kommer jag kunna överblicka innehållet och även se frekvenskillnaden i jämförelse över tid (Ekström & Larsson, 2013:119, Esaiasson et al., 2017:198f). En av för studien centrala referensstudier är undersökning av Ebola utbrottet i USA med hjälp av IDEA-modellen, där det tillämpades kvalitativ metod, vilket talar för att det är relevant att kvantifiera IDEA-modellen i en mediekontext och på så sätt arbeta kumulativt (Esaiasson, 2017:61).

En kvalitativ ansats skulle förutsätta en annan typ av studiens syfte och forskningsfrågor. Detta på grund av att i kvalitativa studier undersöks det varje analysenhet på ett djupare, kvalitativ plan, och ofta handlar om att kritiskt granska eller systematisera innehållet i olika typer av text. I denna studie har jag emellertid som mål att ge en mer översiktlig bild av hur rapporteringen om Covid-19 såg ut utifrån risk- och kriskommunikationens perspektiv, och sikta på det generella snarare än enskilda, vilket är mer förenligt med en kvantitativ ansats (Ekström & Larsson, 2010:119). Forskningsfrågor i min studie förutsätter svar i kvantitativa termer – det vill säga hur ofta, hur mycket, vilken andel, samt uppföljning av förändringen av dessa svar över tid, där en kvantitativ forskningsmetod kan hjälpa svara på dessa frågor, samt ger möjlighet att dra paralleller med tidigare forskning som tillämpar liknande metod.

6.2 Val av studieobjekt – ett kritiskt fall

Första sökningen med söksträng ”Corona” ELLER ”Coronaviruset” ELLER ”Covid-19” gav 293 968 träffar i Mediearkivet databas. Jag har vidare avgränsat population till tryckta tidningar i Sverige, det vill säga, populationen som mitt studieresultat är tänkt att uttala sig om är svensk tryckt press. En avgränsning som gav 85 277 träffar i Mediearkivet databas, och gjorde därmed gällande ett behov av att ytterligare avgränsa studieobjekt som blir representativ för hela tryckta pressen i Sverige.

Dagens Nyheter har under pandemin öppnat upp sitt innehåll avgiftsfritt på sin webbplats (DN, 2020), där kärndelen av innehållet sammanfaller med pappersupplagan. På så sätt hade redaktionen gjort samhällsviktig information tillgänglig för allmänheten. Morgontidningar och SVT de största nyhetskällor i Sverige enligt den senaste rapporten från Myndigheten för Press, Radio och TV (MPRT, 2019). Enligt Orvesto, är Dagens Nyheter Sveriges största prenumererade rikstäckande morgontidning (Orvesto, 2019). Morgontidningarna, dessutom, dominerar som referensram för andra typer av medieproduktion i Sverige (Fredriksson & Danielsson, 2008:15). I tider av en kris, människorna söker sig i första hand till traditionella

medier som består allmänheten med information som de på annat sätt inte skulle ha kunnat få en snabb tillgång till (Ghersetti & Oden, 2010a:222). Tidningen utgör således gynnsam kontext för förekomsten av ur ett teoretiskt perspektiv bästa rapporteringen - en sådan, som följer bästa praktiker i risk- och kriskommunikation. Logiken bakom valet av ett fall ur teorin gynnsam kontext är följande: om innehållet visar sig *inte* följa de bästa praktiker i risk- och kriskommunikation i DN, kommer det sannolikt inte följa dem någon annanstans heller (Esaiasson, 2017:162).

Ett alternativ skulle kunna vara att välja flera mediekällor och tillämpa ett slumpmässigt urval. Slumpmässigt urval ger möjlighet att göra resultat representativt i statistisk mening (Esaiasson, 2017:159). Strategiskt urval sätter däremot en begränsning ifråga om representativitet, nämligen begränsar möjligheten att extrapolera resultat till större population (extern validitet). Enligt studierna om mångfald i medierna råder det under kriser i stort sett en mer samstämmig bild av verkligheten som framställs i samtliga medier, än är fallet under normala förhållandena (Åse, 2015:17). Därför ansågs det mest fruktbart att tillämpa ett totalurval i en morgontidning – det kritiska fallet, och generalisera resultatet analytiskt (Esaiasson, 2017:159). Det finns dock en svårighet med denna typ av analytiska sätt att generalisera resultat. Detta är i fall resultatet av undersökningen visar att teorin håller under de gynnsamma omständigheterna – det vill säga att risk- och kriskommunikation i Dagens Nyheter visar sig följa bästa praktiker på ett sätt som teorin förutsätter. I sådana fall kommer extern validitet vara svår att uppnå och möjligheten att uttala sig om innehållet i andra tidningar blir klart begränsat (Esaiasson, 2017:164).

6.3 Analysenheter

I kapitlet som beskrev olika faser av en kris (kap. 4.5) gick jag genom fasindelningen av medierapportering enligt tidigare forskning, samt fasindelningen som tillämpas i krishantering av WHO. Enligt WHO (2020), efter en fas i en pandemiförloppet när krisen är ett faktum och det finns en samhällsspridning som inte går att spåra eller begränsa till ett land (fas 4), kommer nästa fas när nivåerna på smittspridning faller lägre än toppnivåer i de berörda länderna (fas 5). För Sverige innebär det att man skulle kunna prata om en övergång till en ny fas när spridningen och antalet dödsfall har stabiliserats och förloppet kommit upp på en plåtå, vilket enligt Folkhälsomyndighetens grafik faller på den 8 april 2020 (Bilaga 2). I och med att föreliggande studie har som mål att undersöka medietäckningen under risk- och krisfaserna, och i synnerhet övergångsperioden, begränsar jag mitt urval med tidsramen från 1 januari till 8 april 2020.

Materialet hämtades ur Mediearkivet databas. Det är den mest vanliga databas för att söka mediematerial i Sverige. En nackdel med att använda sig av databasen är att det inte finns allt innehåll som publicerades i tidningarna. Det som kan falla bort är ett visst byråmaterial, frilansmaterial som inte ingår av upphovsrättsliga skäl samt användargenererat material (Nilsson, 2013:132). Detta kommer dock inte vara av stor vikt för föreliggande studie i och med att endast redaktionellt innehåll kommer att användas. Vid stickprovskontroll har det visat sig att all väsentlig för studiens syfte innehåll fanns med i databasen i jämförelse med papperstidning.

Första sökningen i databasen med söksträng ”Corona ELLER Coronaviruset ELLER Covid-19” i Dagens Nyheter gav 1403 träffar, varefter tillämpades ytterligare avgränsning av innehållet (Nilsson, 2010:133). För att kunna generera resultat som är relevant för studiens syfte och frågeställningen bedömdes det att endast egenproducerade nyhetsartiklar bör inkluderas i urvalet. Detta eftersom de teoretiska föreställningar om en effektiv risk- och

kriskommunikation förutsätter närvaro av komponenten som förklaring, relevans och handlingsinstruktion som ska uppfattas av läsaren som objektiva och pålitliga, inte ge uttryck för personliga vinklar, samt ska spegla redaktionsställning. Det har därför valts bort opinionsmaterial som krönikör, debattartiklar, opinion och kåseri. Analysartiklar, emellertid, har bedömts uppfylla kriteriet på objektivitet och tillförlitlighet i och med att författarna är journalister anställda vid redaktionen och är experter på sina områden, och har således inkluderats i urvalet. Kortare notiser (under 200 ord) valdes bort med motiveringen att de utgör för lite material för att kunna uppfylla kriterier för risk- och kriskommunikation i enlighet med bästa praktiker, och kommer ge skevhet i resultatet. Vidare hade jag exkluderat en liten del artiklar som hade nämnt något av sökorden slumpvis, där innehållet var irrelevant. Ett kriterium som tillämpats var i fall något av sökorden nämnts högst en gång per artikel, medan själva artikel var i övrigt irrelevant: till exempel i meningar som ”i de här corona-tiderna” eller ”på grund av corona” utan vidare resonemang. Sådana artiklar var få och återfanns främst i sektionerna Kultur, Nöje och Sport. Sammanlagt blev det 594 kvar som utgjorde undersökningens material.

Under urvalsprocessen övervägde jag att exkludera nyheterna i Sport-sektionen. I och med att Covid-19 berörde i princip alla sfärer i människornas tillvaro, där påverkan på idrottsliv var framträdande, hade det vid första anblick känts som om att dessa artiklar är överflödiga i materialet, och jag blev osäker om de kommer ge en önskad skevhet i resultatet. Det har dock visat sig att stora delen av sport-artiklarna inte motsvarade de innehållsliga urvalskriterier som diskuterats ovan och exkluderades genom tillämpningen av dessa. De som blev kvar, däremot, var högst relevanta och önskvärda att ha med i urvalet. Dessutom, skulle exkluderingen av hela sektionen innebära att även andra sektioner som Ekonomi och Kultur skulle exkluderas, vilket stred mot strävan av att ge en helhetsbild av medierapporteringen. Se i bilaga 4: material uppdelat efter sektion.

6.4 Operationalisering

För att operationalisera frågeställningen har jag tagit som utgångspunkt en kodbok som användes i studien av medieinnehållet under Ebola-utbrottet i USA där IDEA-modellen användes som teoretisk bakgrund, densamma som jag ämnar använda i föreliggande studie (Sellnow et. al, 2018). Författarna av Ebola-studie är dessutom författare av IDEA modellen, att utgå från deras frågor och tolkningsregler som inkluderades i kodboken hade hjälpt att bättre förstå själva modellen och ökade resonemangsvaliditet. Användningen av deras operationalisering gav möjlighet att jämföra resultat och på så sätt arbeta kumulativt (Esaiasson, 2017:61). De i sin studie tillämpade en tematisk analys som metod, vilket är en blandning av kvalitativ och kvantitativ metod, varför frågorna i kodboken hade en tolkningskaraktär och behövdes omarbetas och preciseras för att fungera i en kvantitativ studie.

Variablerna var av två olika typer – formvariabler och innehållsliga variabler (Esaiasson, 2017:204f). De formvariabler inkluderade information som artikelrubrik, datum och sektion där artikeln publicerades. Innehållsliga variabler fördelades efter fyra set – det första handlade om operationella indikatorer som hade kopplingen till IDEA-modellen (det vill säga komponenten Internalisering, Förklaring och Handling), och skulle användas som operationalisering av element i alla tre studiens frågeställningar; andra setet inkluderade variabler för själv- och responseffektivitet i enlighet med den utökade teoretisk föreställning om Handlings-elementet, och operationaliserar handlingselement i samtliga frågeställningar; tredje set var variabler för vad som beskrivs som skyddsvärt, som också operationaliserar

handlingselementet i samtliga frågeställningar; samt sista setet var variabler som uteslutande fokuserade på riskgrupp äldre och skulle operationalisera sista frågan i frågeställningen. Den element i IDEA-modellen som handlar om distribution (kanaler) behandlades inte i denna studie, eftersom fokuset ligger på en kanal.

Internaliseringens (eller relevansgörandet) indikatorer, enligt Sellnow et. al var aktualitet, geografisk närhet, medkänsla och personlig relevans. I och med att deras kodschema förutsatte en kvalitativ ansats, fanns det frågorna till text inkluderade, vilka behövdes anpassas till kvantitativa variabler. Geografisk närhet valdes till förmån för kulturell närhet, som är svårdefinierat enligt Westerståhl och Johansson (1994:74), den kodades i enlighet med Westerståhl och Johanssons schema över geografisk närhet (1994:86) och inkluderade Sverige, Norden, Europa, Asien, Latinamerika, USA, Afrika, Australien, Östeuropa och Mellanöstern. Dessutom lades till fördelningen på stads- och stadsdelsnivån för Sverige. Vid kodningen prioriterades länderna enligt närhetsskalan då förekomsten av närmaste till läsaren platsen överordnande andra i artikeln. Till exempel Europa kodades oavsett om länder utanför nämndes i artikeln, Norden kodades oavsett om andra europeiska eller övriga länder nämndes, Sverige kodades även i de fallen då nordiska eller övriga länder nämndes och så vidare till stadsdelsnivån. I och med att aktualitet troligen skulle visa sig vara hög för majoriteten av artiklar, skulle endast närhet och aktualitet tillsammans ligga till grund för bedömningen av huruvida innehållet gjordes relevant för läsaren och i vilken utsträckning. Variablerna Medkänsla och Personlig relevans har motstått alla försök att hitta tydliga tolkningsregler som skulle utesluta missförstånd och garantera reliabilitet, därför valdes de bort. Det bedömdes att för studiens syfte räcker det med geografisk närhet och aktualitet för att bedöma huruvida innehållet gjordes relevant för läsaren. *Förklaring* operationaliserades av Sellnow et.al. genom fyra variabler som ämnade att få svar på en övergripande fråga till texten ”Ges det korrekt information om vad som händer och görs om händelsen?”. Deras variabler skulle identifiera huruvida det angivits pålitliga källor till innehållet, om det fanns beskrivning av agerande av ansvariga myndigheter, använts klart och tydligt språk samt angivits korrekt information. Den sista variabel valdes bort som svårkodad, och istället hade slagits samman med den om pålitliga källor i och med att närvaro av sådana förutsätter även närvaro av en korrekt förklarande information. *Handlings* elementet skulle ge övergripande svar på frågan till texten ” Vad ska jag (och de jag bryr mig om) göra (eller inte göra) för att skydda sig (eller de jag bryr mig om)? Enligt Sellnows kodbok skulle det preciseras i fall det är handlingar i förebyggande syfte eller handlingar som ett svar på hotet som förekommer i texten, varpå skapades två set av variabler med ofta förekommande konkreta handlingsinstruktioner fördelade i de i förebyggande syfte (som att tvätta händerna) samt när man är smittad (ring 1177). Det har, under testkodningen upptäckts att det förekommer olika typer av handlingsinstruktioner – de ena avsåg invånare i Sverige, de andra beskrev vad andra länders invånare rekommenderas att göra. Det har därför lagts till en extra variabel för att precisera detta.

Vidare hade jag lagt till variabler utöver Sellnows et.al. kodschema, i syfte att utöka och analysera handlings-elementet. Själv effektivitet och responseffektivitet operationaliserades i enlighet med teorin om beteendeförändring samt de operationella indikatorerna som användes i tidigare forskning som hade teorin som grund (Bandura, 1978:141f, Verronen et al, 2013:1253, Witte (2000:597). Själv effektivitet definierades som meddelanden som stärker tilltro till egen förmåga att utföra rekommenderade handling, som exempelvis att berätta hur länge och på vilket sätt ska man tvätta händerna eller hålla avstånd till andra.

Responseeffektivitet innebär meddelanden som stärker tilltro till effektiviteten av den rekommenderade handling, exempelvis diskussion kring hur effektiv är handsprit, tvål och vatten eller social distansering i att förhindra smittöverföring. Nästa set av variablerna skulle precisera vem/vad som explicit beskrivs som skyddsvärt (själv, andra, 70+, samhället), och kopplades till handlingselementet.

För att få fram artiklar som vänder sig till äldre hade jag valt den mest uppenbara indikation – nämligen att äldre har omnämnts i egenskap av riskgrupp. Med tanke på att relevansen avgörs av bland annat vem som anses vara hotad av risk, ansågs det att det räcker med att nämna personlig information som ålder i samband med att dessa löper risk att drabbas hårt vid smittan eller dö, för att människorna som tillhör åldersgruppen (eller har närstående i denna riskgrupp) ska vara mer uppmärksamma på innehållet än de hade varit annars. Det bör således betraktas artiklar som nämner hög ålder som riskfaktor som de som innehar kärnrelevans för målgruppen. Därtill lades även variabel Tal70 där det skulle anges i fall äldre i egenskap av riskgrupp kommer till tals, vilket var viktigt att operationalisera för att besvara tredje frågeställning utifrån föreställningar om en dialogisk risk- och kriskommunikation enligt bästa praktiker, samt ur ett demokratiskt perspektiv.

För mer utförlig beskrivning av tolkningsregler och kodbok, se Bilaga 1.

6.5 Reliabilitet och resultatvaliditet

Jag genomförde två testkodningar innan kodningsprocessen sattes igång. Den första syftade till att på ett kvalitativt sätt hjälpa att bearbeta kodschemat av Sellnow et.al, samt precisera tolkningsregler. Variablerna Medkänsla och Personlig relevans hade strukits som svårkådade på grund av sin tolkningskaraktär. Även Kulturell närhet har slopats eftersom det har visat sig omöjligt att skapa någorlunda tillfredställande skala för att avgöra kulturellt avstånd. Variabel för handlingsinstruktion ”Stanna hemma, men promenera ute ibland” (ursprungligen tagen ur en frågeundersökning COV-SOM, 2020) har delats upp i två ”Stanna hemma” och ”Promenera ute/frisk luft”. Det lades till fler kategorier under variablerna Handlingsinstruktion (kategori 3 - Både sådana som gäller i Sverige och andra instruktioner som gäller i andra länder), samt flera sektionskategorier under variabeln sektion. Under första testkodningen lades till två nya variabler – Konsekvens (på individ-, grupp- och samhällsnivåer) samt Ansvar (gemensam, myndigheter, politiker). Under den slutgiltiga kodningsprocessen har de, emellertid, strukits, detta eftersom det visade sig att de dels inte var tillräckligt genomtänkta – det var svårt att precisera hur det skulle bedömas vem konsekvenserna påverkar, samt vem utpekas som ansvarig, och dels eftersom dessa variabler inte skulle tillföra något till analysen eftersom de inte kopplades till någon av frågeställningarna i undersökningen.

Vidare har jag genomfört en intrakodarreliabilitetstest. Syftet med detta test är att säkerställa reliabilitet – frånvaro av slump och slarvfel som grundar sig i inkorrekt utförda kodning. I bästa och mest önskvärda fall, eller, som vissa forskare menar – enda accepterade fallet – skall det genomföras av minst två personer (Neuendorf, 2002:142) för att kunna hävda reliabiliteten och därmed studiens validitet som god. Då detta inte var möjligt att göra, hade jag genomfört intrakodarreliabilitetstest själv. Nackdelen är att man vid kodning och re-kodning av samma material vid två olika tidpunkter inte kan utesluta att en och samma person inte kommer ihåg sina svar, samt att validiteten av kodschemat av samma skäl inte kan testas – det kan fortfarande ge uttryck för subjektiv bedömning och vara begränsat till en användare. Med detta sagt, fanns

det trots allt en anledning att genomföra testet och säkerställa i alla fall intrakodarreliabilitet (Esaiasson, 2017:65). Det genomfördes en enkel procentöverenskommelse test efter två veckor från kodningens start med resultatet som varierade mellan 85–100 procent för olika variabler, ett resultat som är accepterat av metodlitteratur (Neuendorf, 2002:143).

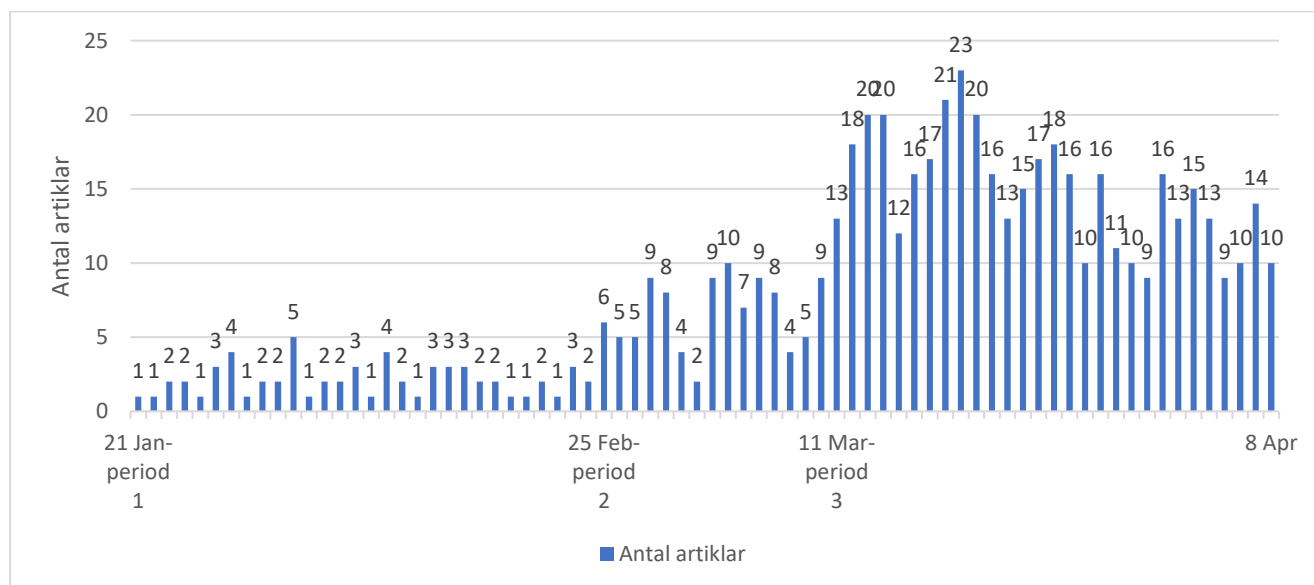
För att säkerställa reliabilitet hade jag utformat kodschema som endast skulle fokusera på manifestnivå av innehållet, vilket brukar ge högre reliabilitetsresultat (Neuendorf, 2002:142). Tydliga indikatorer samt exempel i tolkningsregler skulle underlätta kodningsprocessen, vilket jag bedömer hade lyckats för de flesta variablerna, svårtolkade variabler, emellertid, exkluderades ur undersökningen. De flesta variabler utgjorde dikotomier, det vill säga ja-nej svarsalternativ, vilket underlättade kodningen.

Vidare kommer jag att ge en översikt av analysobjekt i kapitel 7 nedan, och därefter redovisa studieresultat i kapitel 8. Resultatet kommer att analyseras separat i kapitel 9.

7. Analysenheter - översikt

En frekvensdiagram visar hur förändrades antal publicerade artiklar över tid och föreställer därmed förändringen i rapporteringens intensitet, se diagram 1:

Diagram 1. Antal publicerade artiklar om Covid-19 i Dagens Nyheter under perioden 1 januari – 8 april 2020 (antal)

Kommentar: Antal artiklar publicerade i Dagens Nyheter under perioden 01 januari – 8 april 2020. Sökord: "Covid-19", "Coronaviruset", "Corona". Period 1 från 21/1 – 24/2 (n=63), period 2 från 25/2 – 10/3 (n=100), period 3 från 11/3 – 8/4 (n=431). Totalt N =594

Som man ser i diagram 1, var första artikeln motsvarande urvalskriterier publicerad 21 januari, därefter publicerades det cirka 1–5 artiklar om dagen (1,8 artiklar i genomsnitt per dag under första perioden fram till 24 februari). Andra perioden 25 februari – 10 mars låg genomsnittet på 7 per dag. Från 11 mars blev utvecklingen explosionsartad och toppen nåddes i mitten av mars då det publicerades 9–23 artiklar dagligen (genomsnittantal artiklar 15 per dag under

perioden 11/3 – 8/4). I slutet av denna period noteras ett något avtagande trend, och under sista veckan undersökningsperioden publicerades 9–16 artiklar om ämnet varje dag.

Majoriteten av artiklar publicerades i Nyhetssektioner Nyheter och Världen (65 respektive 12 procent), som följs av sektionerna Ekonomi (8 procent), Sport (10 procent) och i mindre omfattning Kultur (4 procent), Insidan (1 procent), Vetenskap (1 procent) och Jobb (1 procent). Se även ett diagram i Bilaga 4.

Artiklar riktade till äldre utgör 15 procent (n=91) av de undersökta artiklarna. Från att nämna att äldre löper större risk att drabbas hårt eller dö vid smittan av Covid-19 vid enstaka tillfällen under januari och februari, har antalet ökat under tredje perioden 11/3 – 8/4 till 2,7 artiklar i genomsnitt per dag. Vad gäller andelen i relation till den totala antalen artiklar i undersökningen har dessa artiklar ökat från 8 procent under perioden 21/1 – 10/3 (n=13 av 163) till 18% under perioden 11/3 – 8/4 (n=78 av 431). Se även ett diagram i Bilaga 5.

8. Resultat

I kapitlet presenteras studiens resultat. Studiens empiriska frågor besvaras i den ordningen som de hade ställts, det vill säga RQ1, RQ2 och RQ3. Resultatet analyseras med hjälp av teorier återkopplas till tidigare forskning separat i nästkommande kapitel 9.

8.1 Relevans, förklaringar och handling i Covid-19 rapportering i Dagens Nyheter

Nedan besvaras studiens första fråga (RQ1), den om i vilken utsträckning Covid-19 rapporteringen relevansgör, förklarar samt motiverar eller stärker individen i vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19. Som man ser i tabell 1. nedan är det förklaringar som dominerar i Covid-19 rapportering, där drygt nio av tio (93 procent) artiklar på något sätt förklarar Covid-19 pandemi. Sju av tio artiklar gjorde innehållet relevant för allmänheten (71 procent). Handlingsinstruktioner återfinns i drygt tredjedel av artiklar (29 procent).

Tabell 1. Relevans, förklaringar och handlingsinstruktioner i rapportering av Covid-19 i Dagens Nyheter 1 januari – 8 april 2020 (andel)

	Relevans	Förklaring	Handling
Framgår	71	93	29
Saknas	29	7	71
Total andel	100	100	100
Totalt antal	594	594	594

Kommentar: I tabellen presenteras andelar av artiklar i Dagens Nyheter som relevansgör, förklarar och motiverar individen i vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19. Totalt antal N=594

Vidare kommer jag att beskriva mer i detalj relevansgörandet, förklaringarna och handling.

8.1.1 Relevansgörandet

Nedan presenteras resultaten på den delen av den första frågan som handlar om i vilken utsträckning Covid-19 rapporteringen görs relevant för läsarna genom att aktualisera innehållet samt relatera till geografiskt rumsliga närhet. När det gäller relevansgörandet, utifrån rapporteringens aktualitet, har samtliga artiklar nyhetsvärde eftersom ”händelser” inträffat

nyligen. När det gäller relevansgörandet, utifrån rapporteringens geografiskt rumsliga närhet, har sju av tio av artiklar relaterats till Sverige (71 procent, n=420). Vidare har 13 procent relaterats till länderna i Västeuropa (n=77), och en mindre andel (7 procent, n=39) till länderna i Asien där utbrottet startade (se tabell 2).

**Tabell 2. Geografisk närhet i rapporteringen av Covid-19 i Dagens Nyheter
1 januari – 8 april 2020 (procent)**

Land/Världsdel	Andel per land/världsdel	Hela Sverige och övriga länder (andel)	Hela Västeuropa och övriga länder (andel)
Sverige (hela landet)	36	Sverige =71	Västeuropa (hela) = 86
Stad i Sverige	31		
Stadsdel i Sverige	4		
Norden (exkl. Sverige)	2	Övriga länder =29	Övriga länder =14
Västeuropa (exkl. Norden)	13		
Asien	7		
US	2		
Latinamerika	0,5		
Australien	0		
Östeuropa	0,1		
Mellanöstern	0,5		
Afrika	0,4		
Övrigt	4		
Total andel	100	100	100
Total antal	594	594	594

Kommentar: Förekomst av länder och världsdelar i artiklar i rapporteringen om Covid-19. I kolumner till höger summeras andel artiklar för hela Sverige (inklusive stad- och stadsdelsnivå), respektive hela Västeuropa (inklusive Norden och Sverige). Avrundning i Övriga länder från 29,5 till 29 procent, respektive 14,5 till 14. Stadsdel i Sverige avrundades från 3,7 procent till 4 procent. Asien avrundades från 6,6 till 7 procent. N=594

I och med att pandemi är ett globalt fenomen som omfattar hela världen, finns det ett skäl att föra samman Sverige, Norden och Västeuropa (exkl. Norden) i en större kategori – Västeuropa (hela), vilket resulterar i en drygt 86 procent artiklar som relaterades till rumsligt nära avstånd (n=509 av 594). Emellertid är det av intresse även att se resultaten på en mer detaljerad nivå för att avgöra kärnrelevans utifrån geografisk närhet. I så fall går det att urskilja artiklar som fokuserade på skeenden på stads- och kommunnivå vilka utgjorde 31 procent av alla artiklar (n=183 av 594), samt stadsdelsnivå som enligt resultatet utgör 4 procent (n=22 av 594) av artiklar (se tabell 2).

8.1.2 Förklaring

Nedan presenteras resultaten på den delen av den första frågan som handlar om i vilken utsträckning Covid-19 rapporteringen förklarar vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin, använder pålitliga källor för informationen samt förmedlar informationen på ett sätt som är begripligt för läsaren.

Tabell 3. Förekomsten av förklaringar i Covid-19 nyheter i DN 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar med förklaring	Andel av samtliga
Förklaring (övergripande)	100	93
- Klarspråk	98	80
- Korrekt information	85	78
- Agerande av ansvariga	84	91
Totalt antal	554	594

Kommentar: Förekomsten av förklaringar i nyhetsartiklar avgörs av närvaro av korrekta informationen (källhänvisning till myndigheter, experter, topp politiker eller nyhetsbyråer) och/eller förklaringar av vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin. Total antal artiklar med förklaringar n=554. Total antal artiklar N=594

Överlag är förklaringar mycket vanliga i Covid-19 rapporteringen. Drygt nio av tio artiklar (93 procent, se tabell 3) förklarar på något sätt Covid-19. Ser vi närmre på hur, är det begripligheten, att språket i rapporteringen är klart och tydligt som dominerar (98 procent av de artiklar där förklaring förekommer använder klart språk). Pålitliga källor för informationen återfanns i 85 procent av artiklar där förklaringar förekommer. Ungefär lika många artiklar (84 procent av de artiklar där förklaringar förekommer) förklarar vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin (se tabell 3).

8.1.3 Handling och motivation

Nedan presenteras resultaten på den delen av första frågan som handlar om i vilken utsträckning motiverar eller stärker rapporteringen individen i vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19, se tabell 4:

Tabell 4. Förekomsten av handlingsinstruktioner i rapporteringen om Covid 19 i Dagens Nyheter, 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar med handlingsinstruktioner	Andel av samtliga
Gäller Sverige	66	29
Gäller andra länder	33	15
Både sådana som gäller Sverige och andra länder i samma artikel (jämförelse)	3	1
Totalt antal	268	594

Kommentar: Total antal artiklar N=594 (100 %). Handlingsinstruktioner som avser andra länder avrundade från 14,5 procent till 15 procent.

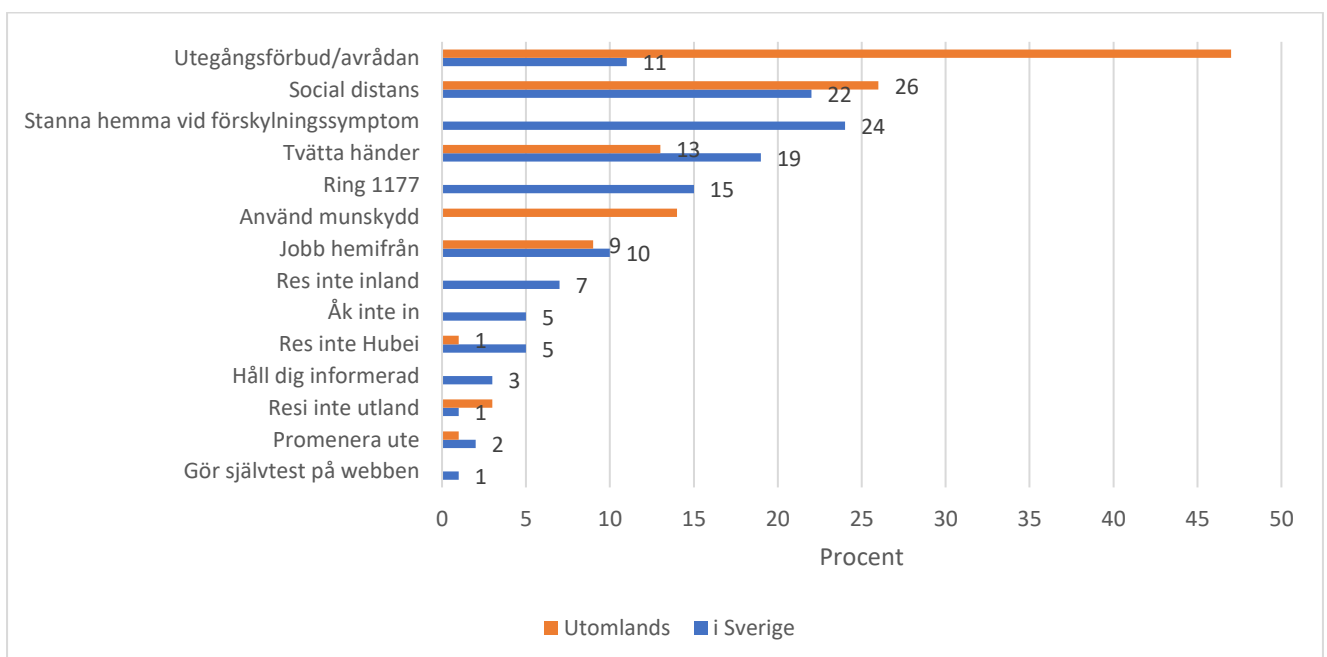
Resultatet visar att 29 procent (N=175 av 594) av artiklar innehöll någon handlingsinstruktion som avsåg invånare i Sverige. En mindre andel, 15 procent (N=86 av 594) fokuserade istället på handlingsinstruktioner som avsåg andra länders invånare. I 7 artiklar motsvarande 1 procent togs det upp jämförelsen av handlingsinstruktioner i Sverige och utomlands (se tabell 4).

När man tittar närmare på vilka skyddsvärda handlingar som invånare rekommenderades vidta i de artiklar som inkluderade handlingsinstruktioner för att skydda sig själv eller andra i Sverige (n=175), se diagram 2 nedan, så var det oftast förekommande uppmaningar om att stanna hemma vid förkylningssymptom (24%, n=42), följt av uppmaningen att hålla social distans (22%, n=38) och tvätta händer (19%, n=32), rådet att stanna hemma och jobba hemifrån påträffades i 19, respektive 17 artiklar (11 respektive 10%), att inte resa inlandsresor rekommenderades det i 7% artiklar som inkluderade handlingsinstruktioner (n=12). Vid misstänkta smittan uppmanades man ringa 1177 (15%, n=25) istället för att åka in på vårdcentralen eller sjukhus (5%, n=9).

I de artiklar som innehöll handlingsinstruktioner som gällde i utlandet (N=86), klart dominerande var utgångsförbud (47%, n=40), i en fjärdedel av artiklarna återfanns uppmaningen om att hålla social distans (26%, n=22), följt av rekommendation att använda munskydd (14%, n=12) samt tvätta händerna (13%, n=11).

I diagram 2 åskådliggörs förhållandet mellan andelar av förekommande handlingsinstruktioner som gällde i Sverige (blå) respektive i utlandet (orange) i de artiklar som inkluderade instruktioner till respektive områdena:

Diagram 2. Oftast förekommande handlingsinstruktioner för invånare i Sverige respektive utomlands (procent)

Kommentar: Diagrammet visar andel artiklar med oftast förekommande handlingsinstruktioner av totala andelen artiklar med handlingsinstruktioner som gäller Sverige (N=175) och utomlands (N=86). I totalen ingår även övriga instruktioner som inte kategoriserades specifikt, sådana fanns i 60% av artiklar som innehöll handlingsinstruktioner i Sverige (n=103 av 175), rekommendationer om handling vid misstanke om smitta fanns i 7% artiklar (n=12 av 175), rekommendationer i andra länder 40% av artiklar med (n=35 av 86) samt 3% (n=3 av 86) vid misstanke om smittan.

Vidare kommer jag redovisa resultatet av undersökningen av förekomsten av meddelanden som kompletterar handlingsinstruktion genom att motivera eller stärka individen i de

handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19.

8.1.3.1 Self-efficacy & response-efficacy

Nedan redovisas resultatet avseende förekomsten av meddelanden som främjar själv effektivitet respektive diskuterar responseeffektivitet i Covid-19 rapportering, detta som en del av svaret på första frågan nämligen hur motiveras eller stärks individen i nyhetsrapporteringen av vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19.

Resultatet visar att sådana meddelanden var sällsynta i DN:s rapportering. *Responseeffektivitet* – det vill säga en reflektion och ett resonemang kring hur pass effektiva rekommenderade handlingar är (sådana som social distansering, handtvätt, karantän och så vidare) – påträffades i endast 3 procent av samtliga artiklar (n=17 av 593), och ”täcker” därmed för 6 procent av andelen artiklar med handlingsinstruktioner (29 procent, n=173 av 594). *Själveffektivitet* – det vill säga meddelanden som stärker tilltro till egen förmåga att utföra rekommenderade handlingen – visar något högre resultat, men inte heller den speglar antal samtliga artiklar å ena sida, och antal artiklar med handlingsinstruktion – å andra (se kap. 8.1.3). Sammanlagd utgör dessa artiklar, innehållande övertygande meddelanden som skulle kunna hjälpa en att tro på egen förmåga att utföra handling i enlighet med instruktion och ta itu med hotet, 7 procent av samtliga artiklar (N=42 av 593) och ”täcker” för 16 procent av andelen artiklar med handlingsinstruktioner. Dessutom fanns det två artiklar (0,3 procent) som talade emot själv effektivitet. Resultatet åskådliggörs i tabell 5:

Tabell 5. Förekomsten av själv- respektive responseeffektivitet meddelanden i rapporteringen om Covid 19 i Dagens Nyheter, 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar med handlingsinstruktioner	Andel av samtliga
Self-efficacy	16	7
Response-efficacy	6	3
Motverkar self-efficacy	0,7	0,3
Totalt antal	268	594

Kommentar: Tabellen visar förekomsten av elementen *Self-efficacy* (själveffektivitet) och *response-efficacy* (responseeffektivitet) i hela urvalet. *Själveffektivitet* avrundades från 7,1 procent till 7 procent. *Responseeffektivitet* avrundades från 2,9 till 3 procent. Antal artiklar med handlingsinstruktioner N=268. Totalt N=593

Vidare redovisar jag resultat av undersökningen om vem eller vad beskrivs som värt att skydda genom handlingen.

8.1.3.2 Beskrivning som skyddsvärt

Som en del av undersökningen kring handlingsinstruktioner, undersöktes vad eller vem explicit beskrivs som skyddsvärt – det vill säga är värd att skydda genom sin handling. I tabell 6 nedan presenteras resultat:

Tabell 6. Vem eller vad beskrivs som skyddsvärt i rapportering om Covid-19 i Dagens Nyheter, 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar som tar upp skyddsvärde	Andel av artiklar med handlingsinstruktioner	Andel av samtliga
Skyddsvärt (övergripande)	100	30	14
Skydd en själv	14	4	2
Skydd andra	22	7	3
Skydd äldre (70+)	56	17	8
Skydd samhället	44	13	6
Totalt antal	81	268	594

Kommentar: Frekvenstabell visar förekomsten av variablerna SkyddEgo, Skyddnära, Skydd70 och Skyddsam i hela urvalet $N=594$. Antal artiklar som tar upp skyddsvärde $n=81$. Antal artiklar med handlingsinstruktioner $n=268$. Total antal artiklar $N=594$.

Resultatet visar att sådana resonemang var sällsynta i nyhetsmaterial av Dagens Nyheter (14 procent, $n=81$ av 594). Högsta andel artiklar (8 procent, $n=45$ av 594) inkluderade vädjan att agera i enlighet med handlingsinstruktioner för att skydda äldre – dem, som riskerar att drabbas av allvarliga konsekvenser eller dö i smittan mest av alla. I något mindre andel artiklar (6 procent, $n=36$ av 594) motiverades handlingsvärde med vikten av att skydda samhälleliga resurser. Att skydda nära var heller inte något som betonades särskilt med endast 3 procent ($n=18$ av 594) artiklar som resultat. En själv som ett skyddsvärt objekt hade på ett explicit sätt endast uppmärksammats i 2 procent artiklar ($n=11$ av 594), se tabell 6 ovan.

8.2 Olika faser i rapporteringen

När det gäller besvarandet av den andra frågan (RQ2), den om hur följdandet av bästa praktiker i nyhetsrapporteringen förändras under riskens- respektive krisens olika faser, inleds med en översiktlig bild av förändringen i relevansgörandet, förklaring samt handling under respektive tidsfas, se tabell 7 nedan:

Tabell 7. Förekomsten av förklaringar, relevans och handlingsinstruktioner i rapporteringen om Covid-19 i Dagens Nyheter, 1 januari – 8 april, förändring över tid (procent)

	Andel av artiklar period 1 21/01 – 24/02	Andel av artiklar period 2 25/2 – 10/03	Andel av artiklar period 3 11/3 – 8/04	Andel av samtliga
Relevans	42	75	74	71
Förklaring	95	94	93	93
Handling	29	26	30	29
Totalt antal	63	100	431	594

Kommentar: Diagrammet visar förändringen över tid i antal artiklar som relaterar Sverige (n=420), Västeuropa (n=89) och övriga länder (n=83). Period 1 omfattar 21 januari – 24 februari (n=63), period 2 omfattar 25 februari – 10 mars (n=100), period 3 omfattar 11 mars – 8 april (n=431). Total antal artiklar N=592.

Relevansgörandet hade ökat från 42 till 74 procent vid övergången till andra period, förklaringar har legat konstant högt (93-95 procent), medan andelen handlingsinstruktioner sjönk något under andra perioden från 29 till 26 procent för att sedan öka till 30 procent under period tre.

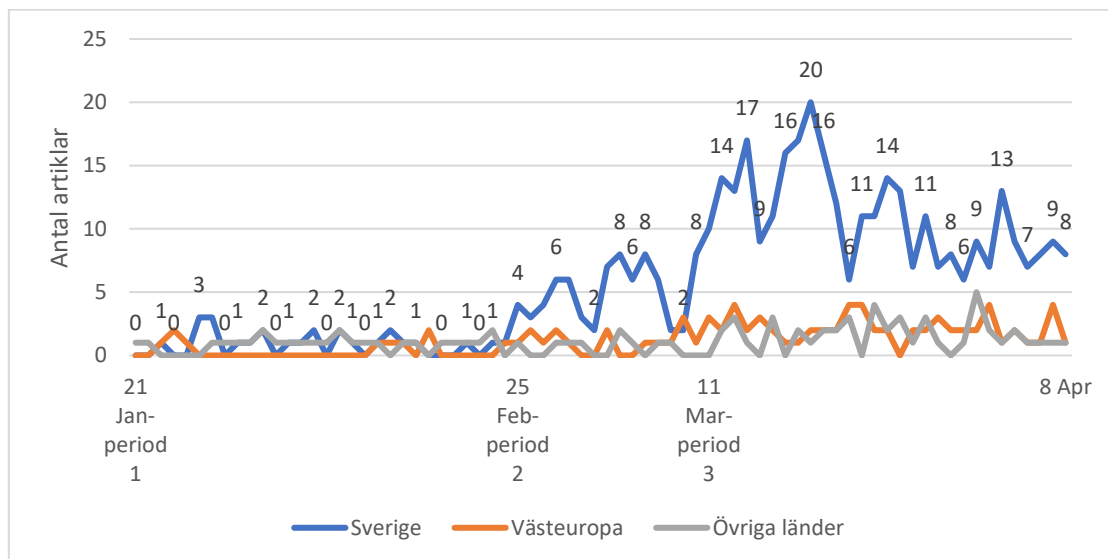
8.2.1 Förändring i relevansgörandet över tid

Härnedan kommer jag i detalj beskriva hur relevansgörandet förändrats under de tre olika perioder.

Vid undersökningen av förändringen över tid, kan man notera att antalet nyheter relaterade till Sverige ökade stegvis vid två tidpunkter (se diagram 3). Mindre än en artikel per dag (0,8) relaterade Sverige under perioden 21 januari – 24 februari (42 procent, n= 26 av 63), vid sidan av västeuropeiska (16 procent, n=10 av 63) och övriga länder (42 procent, n=26 av 63). Antalet artiklar som relaterade Sverige förändrades först vid 25 februari då ökar de till 5 i genomsnitt per dag under perioden 25 februari – 10 mars, vilket motsvarar 75 procent av publicerade under perioden, n=75 av 100 och utgör således andelsmässig dominans av Sverige-relaterade nyheter. Vid samma tidsperiod utgör artiklar om Västeuropa 16 procent (n=16 av 100) och övriga länder 9 procent (n=9 av 100). Sedan exploderar antalet artiklar vid 11 mars, varefter nyheter som relaterar till Sverige fortsätter dominera i nyhetsrapporteringen antals- och andelsmässigt vilket kan skådas i diagram nedan (för bättre överskådlighet hade jag indelat här närhet i tre kategorier: Sverige, Västeuropa (exkl. Sverige) samt övriga länder. Under perioden 11 mars – 8 april publicerades det 11 artiklar som relaterade Sverige i genomsnitt per dag, vilket utgjorde 74 procent av samtliga (n=319 av 431). Västeuropa relateras det till i 15 procent artiklar (n=65 av 431), och 11 procent – till övriga länder (n=48 av 431) under perioden.

Ett upplysande diagram för att besvara del av den andra frågan om hur relevansgörandet genom geografisk närhet förändrats över tid presenteras nedan i diagram 3:

Diagram 3. Geografisk närhet av Covid-19 nyheter i Dagens Nyheter 1 januari – 8 april 2020, förändring över tid (antal)

Kommentar: Diagrammet visar förändringen över tid i antal artiklar som relaterar Sverige (n=420), Västeuropa (n=89) och övriga länder (n=83). Period 1 omfattar 21 januari – 24 februari (n=63), period 2 omfattar 25 februari – 10 mars (n=100), period 3 omfattar 11 mars – 8 april (n=431). Total antal artiklar N=592.

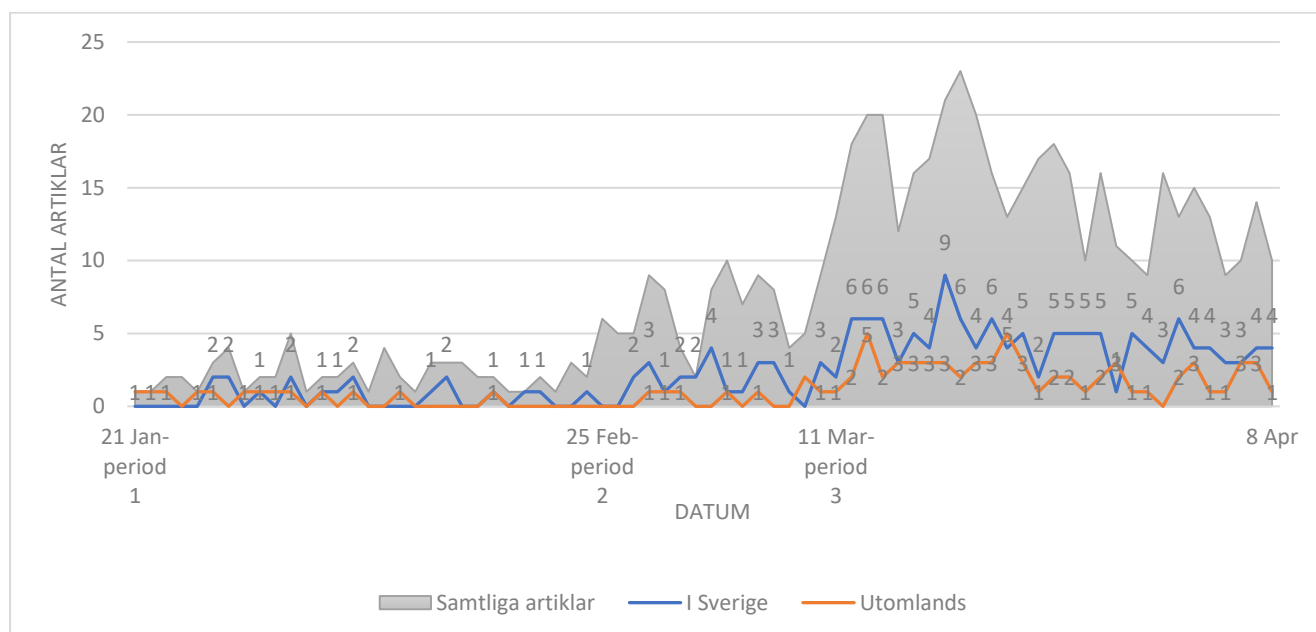
Vidare redovisas resultaten av förändringen av handlingsinstruktioner över tid.

8.2.2 Förändring i förekomsten av handlingsinstruktioner över tid

För att göra förekomsten av handlingsinstruktioner över tid mer överskådlig har jag skapat ett diagram (diagram 4) baserat på antal artiklar per dag. Här kan man jämföra utvecklingen av handlingsinstruktioner uppdelade i två kategorier – instruktioner som gäller de som befinner sig i Sverige (i blått) respektive i andra länder (orange):

Diagram 4. Förekomsten av handlingsinstruktioner som gällde invånare i Sverige respektive invånare i andra länder i Covid-19 nyheter i DN 1 januari – 8 april 2020, förändring över tid (antal)

Kommentar: Den blåa linje visar förekomsten av handlingsinstruktioner som gäller invånare i Sverige (29%, n=175). Den orangea linje visar förekomsten av handlingsinstruktioner som gäller i andra länder (15%, n=86). Både visar antal artiklar per dag. Tidslinje delas i tre perioder som omfattar första period 21/01 – 26/02 (handlingsinstruktioner som gäller i Sverige n=18, utomlands n=13); andra period 25/2 – 10/03 (handlingsinstruktioner som gäller i Sverige n=26, utomlands n=8); tredje period 11/3 – 8/04 (handlingsinstruktioner som gäller i Sverige n=129, utomlands n=65). Antal publicerade artiklar för perioder är: första (n=63), andra (n=100), tredje (n=431). Det gråa fältet i bakgrunden visar en avbildning av antal publicerade artiklar om ämnet Covid-19 per dag totalt sett (N=594).

Majoriteten av artiklar (71 procent) innehöll ingen handlingsinstruktion avsedda för allmänheten i Sverige (se tabell 4). I diagram 4 som visar förändringen över tid, kan man se att från och med 9 mars börjar det en period då 1–9 artiklar innehöll någon form av handlingsanvisning för allmänheten i Sverige dagligen, vilket speglar mönstret i antal publicerade artiklar. Handlingsinstruktioner som avser invånare i andra länder följer i stort sett det generella mönstret och ökar från någon enstaka under januari-februari till 1–5 dagligen från 9 mars. Sett utifrån antalet artiklar med handlingsinstruktioner (både svenska och utländska) förekommande per dag, så går det att urskilja tre perioder: första period 21/1 – 24/2 (genomsnitt per dag=1), andra period 25/2 – 10/3 (genomsnitt per dag=2), och tredje period 12/3 – 8/4 (genomsnitt per dag=7).

Under perioden 21/1 – 24/2 (första perioden) fick man läsa om vad invånare i Sverige skall göra nästan lika ofta som vad som rekommenderades att göra i andra länder, då artiklarna som innehöll ”svenska” instruktion utgjorde 58 procent av samtliga artiklar med handlingsinstruktioner under perioden (n=18 av 31). Under period två, från 25 februari hade fokuset ökat på vad svenskarna kan eller bör göra i förebyggande syfte eller för att minimera

skadan (till exempel stanna hemma om man är sjuk). Relationen mellan andelen svenska-utländska instruktionen ändrades till 76 procent svenska versus 24 procent utländska (n=26 respektive 8 av n=34). Under period tre från 11 mars har andelen svenska-instruktioner sjunkit något i jämförelse med utländska till 66 respektive 34 procent (n=129 respektive 65 av 194).

I jämförelse med antalet samtliga artiklar publicerade under första perioden kan man konstatera att handlingsinstruktioner som avsåg invånare i Sverige fanns i 29 procent artiklar (n=18 av 63), medan sådana som avsåg utlandet – 21 procent (n=13 av 63). Under andra perioden hade andelen artiklar med svenska instruktioner sjunkit till 26 procent (n=26 av 100), andelen med instruktioner gällande i utlandet sjönk till 8 procent av samtliga artiklar under perioden (n=8 av 100). Under period tre har andelen artiklar som innehöll handlingsinstruktioner som gällde i Sverige ökat till 30 procent av artiklar (n=129 av 431), medan artiklar med instruktioner för invånare i andra länder ökade till 15 procent av samtliga artiklar under perioden (n=65 av 431). Man ser också att antalet instruktioner per dag ökade först vid 27 februari vid övergång till fas två, och den 12 mars vid övergång till fas tre, det vill säga med en försening på 1–2 dagar jämfört med fasindelningen (se diagram 4).

8.2.3 Förändring i förekomsten av själv- och responseeffektivitet meddelanden

När det gäller förändringen i förekomsten av meddelanden som främjar själv effektivitet samt innehåller responseeffektivitet meddelanden, kan man konstatera att majoriteten av meddelanden som främjade *själveffektivitet* förekom efter 16 mars (n=37 av 42), det vill säga i period tre enligt periodindelningen av förekomsten handlingsinstruktioner (se kap. 8.2.2 ovan). När man tar hänsyn till indelningen i tre tidsfaser, förändras andelen av själv effektivitetsmeddelanden från att ligga på 3 procent under första och andra tidsperioderna 21/1 – 10 mars (n=5 av 163), till 9 procent under period tre 11 mars – 8 april (n=37 av 431). *Responseeffektivitets* meddelanden emellertid var utspridda över hela tidsperioden och utgjorde ingen framträdande mönster.

8.3 Relevans, motivation och förklaringar i kommunikationen för riskgruppen 70+

Nedan presenteras resultatet som svarar på RQ3 genom att visa i vilken utsträckning följer kommunikationen för riskgruppen 70+bästa praktiker i risk- och kriskommunikation. Jämförelsetal anges i samtliga tabeller med grå bakgrund (se tabeller 8–11).

Som man ser i tabell 8 är det förklaringar som dominerar i Covid-19 rapportering till äldre, där drygt nio av tio (91 procent) förklarar på något sätt Covid-19 pandemi. Fyra av fem artiklar gör innehållet relevant för allmänheten (78 procent). Handlingsinstruktioner återfinns i tre av fem artiklar (62 procent) riktade till riskgrupp 70+. I jämförelse med generell kommunikation riktad till allmänheten så förklarades rapporteringen i ungefär lika stor utsträckning. Större andel artiklar riktade äldre gjordes relevanta än vad det var fallet för generell kommunikation till allmänheten (78 respektive 71 procent). Handlingsinstruktioner, emellertid, förekom dubbelt så ofta i artiklar som riktades till äldre jämfört med generell kommunikation (jmf. 29 procent i samtliga artiklar med 63 procent i artiklar riktade äldre), se tabell 8:

Tabell 8. Relevans, förklaringar och handlingsinstruktioner i rapportering av Covid-19 riktad till äldre i Dagens Nyheter 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar riktade till äldre (%)	Andel i samtliga artiklar (%)
Relevansgörandet	78	71
Förklaring	91	93
Handling	63	29
Totalt antal	91	594

Kommentar: I tabellen presenteras andelar av artiklar i Dagens Nyheter riktade till äldre riskgrupp 70+ som relevansgör, förklarar och motiverar individen i vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19 i jämförelse med generell kommunikation riktad till allmänheten (grå bakgrund). Antal n=91 (100%). Total antal samtliga artiklar N=594 (100%)

Nedan presenteras den delen av tredje fråga som handlar om i vilken utsträckning Covid-19 rapporteringen görs relevant för riskgruppen 70+ jämfört med generell kommunikation till allmänheten genom att aktualisera innehållet samt relatera till geografiskt rumsliga närhet, har samtliga artiklar nyhetsvärde eftersom ”händelser” inträffat nyligen. Vad gäller relevansgörandet utifrån rapporteringens geografiskt rumsliga närhet, har fyra av fem artiklar till äldre relaterats Sverige, medan nästan nio av tio – hela Västeuropa (om man inkluderar Sverige), medan andra länder relaterades det till i 12 procent artiklar till äldre. Vid jämförelse med generell kommunikation riktad till allmänheten, ser man ett väldigt likt resultat, se tabell 9:

Tabell 9. Geografisk närhet i rapportering av Covid-19 riktad till äldre i Dagens Nyheter 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar riktade till äldre (%)	Andel i samtliga artiklar (%)
Sverige (hela)	78	71
- Stad- och stadsdelsnivå	47	35
Västeuropa (inklusive Sverige)	88	86
Övriga länder	12	14
Totalt antal	91	594

Kommentar: I tabellen presenteras andelar av artiklar i Dagens Nyheter riktade till äldre riskgrupp 70+ som relevansgör innehållet genom att relatera till Sverige, Västeuropa (inkl Sverige) och övriga länder. Antal n=91 (100%) Jämförelsetal med generell kommunikation riktad till allmänheten (grå bakgrund). Total antal samtliga artiklar N=594 (100%)

På en mer detaljerad nivå gjordes artiklar relevanta på stad- och stadsdelsnivå i 47 procent artiklar riktade till äldre (n=43 av 91). När man jämför med generell kommunikation till allmänheten, var motsvarande andel 35 procent på stad- och stadsdelsnivå.

När det kommer till resultaten på den delen av den tredje frågan som handlar om i vilken utsträckning Covid-19 rapporteringen förklarar vad de ansvariga gör för att ta itu med

epidemin, använder pålitliga källor för informationen samt förmedlar informationen på ett sätt som är begripligt för läsaren i de artiklar som riktar sig till äldre, kan man konstatera att även här är förklaringar mycket vanliga i Covid-19 rapporteringen. Drygt nio av tio artiklar (91 procent, se tabell 8) förklarar på något sätt Covid-19. Ser vi närmare på hur, är det begripligheten, att språket i rapporteringen är klart och tydligt som dominerar (99 procent av de artiklar där förklaring förekommer använder klart språk). Pålitliga källor för informationen återfanns i 93 procent av artiklar där förklaringar förekommer. I något mindre utsträckning (87 procent av de artiklar där förklaringar förekommer) förklaras det vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin (se tabell 10).

Tabell 10. Förekomsten av förklaringar i Covid-19 nyheter riktade till äldre i DN 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar riktade till äldre (%)	Andel i samtliga artiklar (%)
Förklaring (övergripande)	91	93
-Korrekt information	93	85
-Agerande av ansvariga	87	84
Klarspråk	99	98
Totalt antal	91	594

Kommentar: Förekomsten av förklaringen (övergripande) i nyhetsartiklar avgörs av närvaro av korrekta informationen (källhänvisning till myndigheter, experter, topp politiker eller nyhetsbyråer) och/eller förklaringar av vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin. Totalt antal artiklar riktade till äldre där förklaringar förekommer $n=83$ av samtliga $N=91$. Totalt antal artiklar riktade till allmänheten där förklaringar förekommer $n=554$ av $N=594$.

Vidare redovisas resultat som avser den delen av tredje forskningsfråga som handlar om hur rapporteringen riktad till äldre motiverar tilltron att de klarar av att hantera krisen samt vilken/vilka skyddsvärd handling rekommenderas de att vidta för att skydda sig själva och/eller andra i jämförelse med generell risk- och kriskommunikation riktad till allmänheten, se tabell 11:

Tabell 11. Förekomsten av handlingsinstruktioner i rapporteringen om Covid 19 riktad till äldre i Dagens Nyheter, 1 januari – 8 april 2020 (procent)

	Andel av artiklar riktade till äldre (%)	Andel (%) i samtliga artiklar
Gäller i Sverige	63	29
Gäller i andra länder	12	15
Både sådana som gäller Sverige och utomlands i samma artikel (jämförelser)	1	1
Totalt antal	91	594

Kommentar: Jämförelsetal för motsvarande andelar och basen för beräkningen för samtliga artiklar riktade till allmänheten (grå bakgrund). Totalt antal artiklar riktade till äldre $N=91$. Totalt antal artiklar riktade till allmänheten $N=594$. Handlingsinstruktioner som avser andra länder avrundade från 14,5 procent till 15 procent.

Andel rekommenderade handlingar är det något som sticker ut, särskilt så i jämförelse med hur det ser ut i hela urvalet (se tabell 11). Någon form av handlingsinstruktion som gäller i Sverige återfanns i 63 procent (n=57 av 91) av artiklarna för att jämföra med hela urvalet där motsvarande andel låg på 29 procent (n=175 av 594). Andelen handlingsinstruktioner som gällde andra länders invånare återfanns i 12 procent (n=11 av 91) av artiklar som nämnde riskgrupp äldre, att jämföra med något större andel (15 procent, n=86 av 594) i hela urvalet. Dessutom fanns det 1 procent (n=1 av 91) artiklar där jämförelser av handlingsinstruktioner mellan de som gäller i Sverige respektive utomlands förekom i rapporteringen riktade äldre, i hela urvalet motsvarar andelen sådana artiklar också 1 procent (n=7 av 594), se tabell 11.

På en mer detaljerad nivå ser man att vid jämförelse av vilka instruktioner fanns med och gällde Sverige respektive utland i artiklar som riktade sig till äldre respektive allmänheten, så är skillnaderna inte så stora mellan artiklar riktade till äldre respektive allmänheten – det är uppmaningar om att stanna hemma vid förkylningssymptom (34%), hålla social distans (29%), tvätta händerna (25%), stanna hemma (utegångsförbud) (23%) som toppar lista på rekommenderade handlingar i Sverige, medan i rekommendationerna till utlandet dominerande är utgångsförbud (55%), följd av social distans (36%), tvätta händerna (18%) och använda munskydd (18%). Andelsmässigt tar instruktionerna som gäller Sverige större plats i artiklar riktade till äldre än vad de gör i artiklar riktade till allmänheten (4–12 procentenheter högre andel artiklar per instruktion), andelen instruktionerna som gäller utlandet är också högre här än i artiklarna riktade till allmänheten (1–10 procentenheter skillnad). I andelen av artiklar som uppmanade att stanna hemma i Sverige är skillnaden som störst vid jämförelse av artiklar riktade äldre och samtliga artiklar, nämligen 12 procentenheter (23 respektive 11 procent). För fullständig jämförelse, se diagram 3a och 3b i Bilaga 3.

Själveffektivitets meddelanden återfanns i en större andel (24 procent, N=22 av 91) jämfört med hela urvalet (7 procent, n=41 av 593). *Responseeffektivitet* är fortfarande något som inte har fokuserats lika mycket på med endast 9 procent av artiklarna som berörde ämnet (n=8 av 91), vilket ligger högre än vad det var fallet för hela urvalet (3 procent, n=17 av 593). Vid jämförelse med andel artiklar där handlingsinstruktioner förekom i artiklar riktade till äldre versus allmänheten, ser förhållandet mellan själveffektivitetsmeddelanden och handlingsinstruktioner olika ut. I artiklar riktade allmänheten är det 7 procent artiklar med själveffektivitets meddelanden per 29 procent artiklar med handlingsinstruktioner (täcker 24 procent), medan i artiklar riktade äldre – 24 procent själveffektivitets meddelanden per 62 procent med instruktioner (täcker 38 procent). En liknande beräkning av responseeffektivitets meddelandens förhållande till handlingsinstruktioner visar täckning av 10 procent artiklar med handlingsinstruktioner i generell kommunikation, versus 15 procent artiklar med handlingsinstruktion i kommunikation till äldre.

Artiklarna där äldre kom till tals är 13 av 593, vilket motsvarar andelen 2 procent.

8.4 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis visar resultaten på den första frågan, den om i vilken utsträckning relevans görs, förklaras samt hur motiveras eller stärks individen i nyhetsrapporteringen av vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv och/eller andra från att smittas av Covid-19, att de är förklaringar som dominerar i rapporteringen, där drygt nio av tio artiklar (93 procent) förklarar på något sätt Covid-19 pandemi. Sju av tio artiklar gjorde innehållet relevant för allmänheten (71 procent). Handlingsinstruktioner återfinns i dryg tredjedel av artiklar (29 procent). Förutom handlingsinstruktioner till invånare i Sverige publicerades även sådana som avsåg invånare i andra länder (15 procent), vilket underströk vikten av diskussionen kring responseeffektivitet (argumentation kring effektiviteten av rekommenderade handlingen), sådana meddelanden återfanns dock i endast 3 procent av undersökta materialet. Meddelanden som stärker tilltro till egen förmåga att utföra rekommenderade handlingen visar något högre resultat (7 procent), men inte heller den speglar antal samtliga artiklar å ena sida, och antal artiklar med handlingsinstruktion – å andra. Få meddelanden fokuserade explicit på vem eller vad som ska skyddas genom handlingen.

När det kommer till resultaten på den andra frågan, den om hur följandet av bästa praktiker förändrades i nyhetsrapporteringen under riskens- respektive krisens olika faser, förändring över tid, ser man att relevanta artiklar ökade från 42 till 75 procent vid övergång till period 2 (25 februari) och förblev densamma vid övergången till tredje period. Andelen artiklar med handlingsinstruktioner sjönk i andra perioden från 29 till 26 procent, vid övergång till period tre noterades det en svag ökning (2 procentenheter) i andel handlingsinstruktioner (till 30 procent). Det fanns ingen skillnad i förekomsten av meddelanden som diskuterade responseeffektivitet, medan meddelanden som främjar själveffektivitet återfanns främst under tredje tidsperioden.

Resultaten på den tredje frågan, den om hur följer kommunikationen för riskgruppen 70+ bästa praktiker i jämförelse med generell risk- och kriskommunikation riktad till allmänheten, är att kommunikationen riktad till främsta riskgruppen äldre 70+ präglades av dominansen av förklaringar (91 procent, -2), gjordes relevant i större utsträckning än det var fallet med generell kommunikation till allmänheten (78 procent, +7), men framförallt skiljde sig genom att innehålla dubbelt så stor andel artiklar med handlingsinstruktioner (63 procent, +34). Även meddelanden som stärker tilltro till egen förmåga att utföra handlingen för att skydda sig själv eller andra påträffades oftare i artiklar riktade riskgruppen än allmänheten (24 procent, +17), medan responseeffektivitet meddelanden påträffades var fortfarande sällsynta i rapporteringen (9 procent, +6). Det var mycket ovanligt att äldre i egenskap av riskgrupp kom till tals i rapporteringen. Äldre kom i rapporteringen om covid-19 till tals i 2 procent av artiklarna.

9. Analys

I kapitlet analyseras resultat som presenterades i föregående kapitel 8 ovan.

Erfarenheten av halvt decenniums forskning kring effektiva sätt att kommunicera vid kriser samt förmedling av riskinformation, även kallat bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation, enas om de mest framträdande komponenterna som meddelanden behöver inkludera: dessa meddelanden bör kunna nå fram till mottagaren, informationen bör upplevas relevant – det vill säga att mottagaren ska anse sig själv eller de denne bryr sig om som en av de som potentiellt eller faktiskt påverkas, meddelandet ska också vara begriplig och innehålla förklaringen av vad som sker, utöver detta ska meddelandet också inkludera informationen om vad en själv kan eller bör göra för att minimera potentiella skadan på ett konkret och precist sätt (Chang, 2012:112, Sellnow et. al., 2017:128, Frisby et al, 2013:265). Men även detta inte räcker för att uppnå en beteendeförändring om en sådan eftersträvas, hävdar forskare som undersöker bakomliggande psykologiska mekanismer av inlärningsprocesser i samband med intag av en handlingsinstruktion (Bandura, 1978:141f). Förutom att ge den nödvändiga nyckeln till problemlösningen måste meddelandet vara konstruerat på ett sådant sätt att mottagaren förstår och tror på att denna nyckel är den rätta nyckeln som faktiskt leder till den önskvärda lösningen, samtidigt som denne ska också stärkas i tanke om att en själv är kapabel att lösa problem, förutsatt att så faktiskt är fallet. Översatt till risk- och kriskommunikation betyder denna metafor att man ska inte enbart säga till människorna vad de ska göra för att avvärja hot eller minimera skadan, utan också övertyga om att rekommenderade handling är det bästa möjliga för att uppnå önskvärda resultatet, dessutom ska man hjälpa dem att tro på att de klarar av att utföra handlingen. Utöver detta ska man inte låsa sig i tanken om att risk- och kriskommunikation begränsas med envägskommunikation där det finns en avsändare och en mottagare, tvärtom – en effektiv risk- och kriskommunikation skall inkludera en dialog, där man hör och förstår sin målgrupp och ser den som en partner snarare än börda (Tierney, 2003:33). Att lyfta fram en dialog är viktigt även ur ett demokratiskt perspektiv, då flera röster ges chansen att bidra med sin mening, avvikande perspektiv och skilda infallsvinklar (Åse, 2015:5).

Föreliggande studie har som syfte att undersöka *i vilken utsträckning och hur svensk nyhetsrapportering i tryckta medier följer bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära riskgruppen 70+ under Covid-19 pandemi*. Jag har, genom en kvantitativ innehållsanalys av Covid-19 täckning i tidningen Dagens Nyheter under tre första månader av pandemiutbrottet (1 januari – 8 april 2020), gått igenom de komponent som av samlade forskningserfarenhet bedöms vara nödvändiga för en effektiv risk- och kriskommunikation. Nämligen, har jag använt mig av IDEA-modellen som en variant av en systematisk strategi för utformningen och konstruktion av risk- och kriskommunikation enligt bästa praktiker. Därtill lades även elementen lånade ur teori om beteendeförändringsprocesser som handlar om själveffektivitet och responseffektivitet.

Härnedan kommer jag analysera och förklara undersökningsresultat, som presenterades i kapitlet ovan (kap. 8). Återkoppling till teori och tidigare forskning kommer att ske löpande.

9.1 Relevans, förklaring och handling i Covid-19 rapportering

Den första forskningsfråga som min undersökning söker finna svaret på löd ”*I vilken utsträckning relevans görs, förklaras samt hur motiveras eller stärks individen i nyhetsrapporteringen av vilka handlingar de rekommenderas vidta för att skydda sig själv*

och/eller andra från att smittas av Covid-19?” Frågan är komplex och inkluderar flera sub-frågor, och ska därför analyseras var för sig för frågor om relevansgörandet, förklaringar och handlingsinstruktioner.

9.1.1 Relevans

Att göra meddelandet relevant för mottagaren betyder att denne känner en anknytning till meddelandets innehåll på en affektiv nivå. Enligt operationaliseringen av begreppet Internalisering som lånats i IDEA-modellen och innebär detsamma som relevansgörandet, mäts den bäst med hjälp av två parametrar i en kontext av en hälsokris som pandemin är – aktualitet och närhet. Därtill kommer en till parameter som kan förstärka relevansgörandet, nämligen huruvida individen anser sig själv eller de den bryr sig om att tillhöra riskgrupp, det vill säga löpa risk för ett komplicerat sjukdomsförlopp vid smittan av Covid-19. I och med att Covid-19 utgör i viss utsträckning en potentiell risk för samtliga människor, avgränsades relevansgörandet med aktualitet och närhet, medan den största riskgruppen, personer 70+ lyftes fram separat (se nedan kapitel 9.3).

I och med att undersökningen inkluderade endast nyhetsartiklar, har det visat sig att samtliga artiklar uppfyller kriteriet för aktualitet. Enligt teorin om nyhetsvärdering finns aktualitet bland de nyckelparametrar som ökar sannolikhet för ett skeende att bli en nyhet. Covid-19 är ett nytt virus, vars utbrottet startade i december 2019 i Kina och spred sig snabbt till andra världsdelar. Samtliga artiklar refererade till något som händer idag, igår eller kommer att hända snart. Nyhetsvärde av denna typ av nyheter förstärkas också av parametrarna som frekvens – snabbt förlopp, enligt definition av Galtung och Ruge (1965:81ff) och amplitud – involverar stort antal människor eller länder, enligt definition av Harcup & O'Neill (2017:1483). I undersökningen därmed avgörs det huruvida kriteriet för internalisering är uppfyllt med parameter geografisk närhet. Med andra ord en avgörande faktor för involveringen på den affektiva nivån i fråga om pandemiutbredning är hur pass nära smittan har kommit.

Resultatet visar att majoriteten av artiklarna på ett eller annat sätt relaterar till Sverige, 71 procent innehåller antingen information som direkt handlar om skeenden i landet eller relaterar det som sker i andra länder till svensk kontext. Att göra texten relevant för läsaren är ett av journalistens huvudsakliga uppdrag, på det viset ökar nyhetsvärdet vilket gör texten mer attraktiv utifrån redaktionellt perspektiv, därför är det förstäligt att en så hög andel som 71 procent innehåller referenser till Sverige. Emellertid, kan man här prata om relevansen utifrån två perspektiv – generell relevans och kärnrelevans, där geografin blir ett relativt mått. Å ena sida är det klart att referering till Sverige väger tyngst utifrån internaliseringen, då skeenden kontextualiseras i samklang med egna erfarenheter och berör som störst. Å andra sida globaliseringen och hastighet som människor förflyttar sig världsdelar emellan samt regelverk kring gränskontroller gör att man kan se geografiska fördelningen på ett annat sätt än det var fallet för kanske 50 år sedan. Nu är det snarare relevant att tala om skalan som börjar i Sverige - med veckopendling och övriga dagliga kontakter inom riket, Norden – där man kan se att människorna reser oavbrutet till grannländerna, jobbar och handlar över gränserna, Västeuropa – där det finns många affärskontakter, görs kontinuerliga nöjesresor och heller inga gränskontroller finns, och övriga länder – där gränskontrollerna kräver särskilda resedokument som visum. I olika situationer gäller olika föreställningar om huruvida rumsliga avståndet ska bedömas som ”nära” eller ”fjärran”, men i fallet med Covid-19, som har visat sig spridas fort i

och med att många blir lindrigt sjuka och inte hindras från att förflytta sig trots att de är smittade, är det relevant att se hela Västeuropa som ett geografiskt avstånd som invånare i Sverige känner anknytning till. I så fall även skeenden i Italien eller Spanien kommer upplevas som relevanta, och tyder på resultatet för Internaliserings komponenten närmare 86 procent. Det finns således två nivåer av Internalisering i fallet med Covid-19 pandemin mediatäckning i Sverige, generell relevans med Västeuropa som geografiskt avstånd som ligger på 86 procent, och kärnrelevans där nyheterna som rör landet upplevs som mest relevanta. Utifrån den senare konstaterar man att relevansgörandet är hög och ligger på 71 procent.

Tidigare forskning pekar på att relevansgörandet låg på relativt låga nivåer i mediatäckningen av svininfluensans pandemi i Australia, 21 procent (Fogarty et.al., 2011:3). Samtidigt visar undersökningen av Ebola utbrottets täckning i USA en högre grad av Internaliserings komponent enligt IDEA-modellen som tillämpades i studien, vilket beräknades ligga på 32 procent (Sellnow et. al, 2018). Nivåerna som är klart lägre än de som jag har fått fram i min undersökning. Skillnaden mellan min studies resultat och resultatet som avläses i tidigare forskning tycks framförallt ligga i själva smittspridningens natur samt ländernas egenskaper. Sverige är ett mycket mindre land än vad Australia och US är, med tajta kopplingar genom hela landet där människorna reser, flyttar och pendlar över hela landet dagligen. I fallet med Covid-19 med dess snabb och osynlig spridning världen över, samt med att alla människor potentiellt riskerar att få ett komplicerat sjukdomsförlopp eller dö i smittan, är det en större geografiska skala som gäller. I min mening, räcker det med informationen som rör hela Sverige för att meddelandet ska upplevas högst relevant. Så var det inte fallet med svininfluensans spridning i Australia, där forskarna bedömde att det inte räckte med informationen om att smittan nådde kontinent för att känna relevans. I undersökningen av Ebola i USA, smittan, som spreds i mycket långsammare takt än vad Covid-19 gör, beräknades relevansen utifrån geografisk närhet förmodligen på en stads- och stadsdelsnivå snarare än hela landets (dömd utifrån deras exempel i resultatbeskrivningen), vilket gör att i jämförelse med min studie ligger resultaten väldigt nära varandra – 35 procent på stads- samt stadsdelsnivå i Sverige gentemot deras 32 procent. I kontext av pandemiutbrottet i Sverige är de emellertid en större relevansskala som gäller, den med kärnrelevans på lands-nivå vilket ger 71 procent artiklar som gjordes relevanta i rapporteringen. Sammanfattningsvis kan man konstatera att täckningen av Covid-19 i Dagens Nyheter håller en hög nivå relevansgörandet enligt IDEA-modellens definition.

9.1.2 Förklaring

Tidigare forskning enas om att förklaringselementet är den mest frekvent förekommande i mediatäckningen av hälsorelaterade kriser som pandemi (Dudo, 2007:429, Vasterman & Ruigrok, 2013:437, Fogarty et.al., 2011:3). Det inkluderar informationen om antal smittade och döda, smittspridning samt de konsekvenserna som smittspridning medföljer samt vad som de ansvariga myndigheter gör för att ta itu med epidemier. I fallet med Covid-19 pandemi är det svårt att nämna vilket område i människornas liv som inte har påverkats – det rör både hälsa, ekonomi, skola, privat och socialt liv, familj, jobb, fritid och nöje, resor. Påverkan ligger också på samtliga nivåer – individ-, grupp-, samhälls- och globalnivåerna. I termer av nyhetsvärdering är det en stor amplitud som pandemin har fått genom att involvera hela världens befolkning på alla nivåer. Det är därför föga förvånande att förklaringselementet ligger högt i täckningen av pandemin i Dagens Nyheter. En korrekt återgivning av vad som

sker, det vill säga information som källhänvisades till pålitliga källor, återfanns i 85 procent av alla undersökta artiklar, medan beskrivningar av vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin fanns i 84 procent av artiklar. I och med att förklaringselementet beräknades utifrån närvarande av någon av dessa element i kombination med tydligt och klart språk, hade det sammanlagda andelen kommit upp i 93 procent som resultat. Detta sammanfaller med studien av Ebola i USA som tillämpade IDEA-modellen i likhet med föreliggande studien, vars resultat av förklaringselement ligger på 97 procent, och ligger i linje med tidigare forskningresultat (Dudo, 2007:429, Vasterman & Ruigrok, 2013:437, Fogarty et.al., 2011:3).

9.1.3 Handling

Förklaringen av vad som sker är ett nödvändigt steg som bygger upp förståelse för problemet. Samtidigt, fokusering på dödstal och smittans utbredning är något som associeras med framkallad känsla av oro och sårbarhet hos allmänheten, menar forskarna (Chang, 2012:113). För att på ett effektivt sätt kommunicera före och under krissituationer, måste man förse de som löper risk att påverkas negativt med en konkret handlingsinstruktion, beskriva vad man ska göra för att minimera eventuella skador (Seeger, 2006:242, Seeger et.al, 2008:497, Frisby et al, 2013:265). En krissituation innebär ofta ett snabbt förlopp, en kaotisk situation där en handlingsinstruktion kan hjälpa att återställa känslan av kontroll och minska oro, ge en chans att agera rationellt och inte drabbas av panik (Seeger, 2006:242).

Täckningen av Covid-19 i DN präglas av en relativt liten andel artiklar som innehåller en handlingsinstruktion som gäller invånare i Sverige, 29 procent (n=175 av 594). Det innebär att 71 procent artiklar saknar den nödvändiga element som skulle kunna hjälpa att återfinna balans och mental ro, samt hjälpa att agera effektivt för att avvärja hotet som smittan innebär. Dessutom, publicerades det handlingsinstruktioner som gällde invånare i andra länder, 15 procent av artiklar – ungefär hälften av ”Sverige”- instruktioner. Med tanke på att åtgärderna skilde sig från land till land, gjorde även rekommendationerna det (exempelvis användning av munskydd och utgångsförbud), vilket speglades i rapporteringen (se kap. 8.1.3). Utifrån mångfaldsperspektivet är skildringen av alternativa sätt att hantera pandemin en förtjänst (Åse, 2015:17), men mindre bra är det utifrån en tanke om en konkret handlingsinstruktion, och kräver i så fall nästa steg – diskussion kring vilka åtgärder och rekommendationer är mest effektiva och på vilket sätt. Sådana diskussioner lyser dessvärre med frånvaro i DN-rapporteringen då endast 3 procent (17 av 594 artiklar) av samtliga artiklar rörde frågan om respons-effektivitet: endast 17 artiklar lyfte frågor om hur och varför de rekommenderade handlingar är lämpliga och effektiva. I 7 artiklar (1 procent) ställdes de olika rekommendationer som gällde i Sverige och utomlands direkt emot varandra vilket skapade än mer konflikt, och bidrog förmodligen till ännu mer oklarhet och förvirring istället för att hjälpa att återfinna kontroll och stärka allmänheten. En sådan dramatisering i nyhetsförmedlingen tycks öka nyhetsvärdet i enlighet med nyhetsvärderingsteorin (se kap. 3.3), den ökar även värdet utifrån mångfaldsperspektivet då det har tidigare konstaterats att under kriser noteras en stark tendens till att välja ett dominerande narrativ (Åse, 2015:17), men utifrån risk- och kriskommunikation ökar det trycket på behovet av att nyansera och diskutera handlingens effektivitet, vilket i princip inte gjordes i rapporteringen.

Även själv effektivitetsmeddelanden som skulle stärka en i tron på ens förmåga att utföra handlingen är heller inte framträdande och ligger på en klart låg nivå i jämförelse med

förekomsten av handlingsinstruktioner som sådana (29 procent), och utgör 7 procent av samtliga artiklar (n=42 av 593), motsvarande 16 procent av artiklar där handlingsinstruktioner förekommer. Dessutom fanns det två artiklar som sänkte själv effektiviteten vilket kunde leda till oro hos läsaren, och medföra direkt skadliga konsekvenser. Enligt teorin om beteendeförändring, förblir handlingsinstruktionen verkningslös och kommer inte att påverka beteendet i den önskade riktning, om inte förväntningar på respons- och själv effektivitet stärks av meddelandet, det vill säga att personen övertygas om att handlingen är effektiv, och tror på egen förmåga i att utföra handlingen (Bandura, 1978:141f). Det betyder att en låg andel av respons- och själv effektivitets meddelanden i Covid-19 rapporteringen kan förhindra eller fördröja beteendeförändring hos allmänheten, eller, alternativt, leda till beteendeförändring som inte stämmer överens med den rekommenderade.

Tidigare forskning ger inga entydiga svar på frågan i vilken utsträckning brukar handlingsinstruktionerna förekomma i medierapportering. I vissa fall präglas den av avsaknad av handlingsinstruktioner som skulle kunna främja själv effektivitet (Chang, 2012:113, Dudo, 2007:429), medan i andra är det cirka 30 procent som innehåller dem (Roche & Muskavich, 2003:361). En tematisk studie om Ebola i US, där forskare använde IDEA-modellen i sin analys fann endast 6 procent handlingsinstruktioner i texten (Sellnow et. al, 2018), samtidigt som en jämförande kvalitativ undersökning av svininfluensans mediatäckning i Australien och Sverige där forskare undersökte 36 artiklar från helg-upplagor av DN och Aftonbladet (Sandell et al, 2013:862) urkärnade hela 62 procent av innehållet som ökade själv effektivitet (definierade i studien som handlingsinstruktion eller symptombeskrivning), jämfört med 27 procent i australiensisk press. Allesammans tyder på att förekomsten av handlingsinstruktioner är situationsanpassade och varierar kraftigt från fall till fall. Föreliggande studiens resultat fann 29 procent av artiklar som innehöll handlingsinstruktion till invånare i Sverige, och befinner sig mitt emellan de tidigare forskningsresultat, och bedöms som ett lågt resultat i enlighet med slutsatsen som drogs av forskare i tidigare liknande undersökningar (Roche & Muskavich, 2003:361). Den viktigaste resultatet anses dock vara att särskilja handlingsinstruktioner i de som gäller i Sverige respektive utland, där funna skillnader understryker vikten av meddelanden som övertyger om handlingens effektivitet (responseffektivitet), som var dessvärre sällsynta i rapporteringen och påträffades i endast 3 procent av artiklar.

Något vagt förefaller vara förklaring av vad eller vem som ska skyddas genom att applicera de rekommenderade handlingar, då endast 14 procent av samtliga artiklar tog upp ämnet på ett explicit sätt (motsvarar 30 procent inom artiklar med handlingsinstruktion). Det har framkommit att man ska skydda sig själv i endast 2 procent av artiklar, skydda andra uppmanades man i 3 procent av artiklar, medan i 6 procent av artiklar pratade man om att hjälpa vården att klara av trycket och platta smittkurvan, samt motverka desinformation och på så sätt skydda samhället. Största andelen av artiklar där det berördes skyddsvärde, 8 procent (n=45) handlade om att skydda äldre – den största riskgruppen. Sammantaget sänker det något handlingselementet genom att göra svaret på frågan vem eller vad som ska skyddas till ett ämne för gissningar

9.2 Förändringen under risk- respektive krisfaser

Den andra fråga i studien löd ”Hur förändras följandet av bästa praktiker i nyhetsrapporteringen under riskens- respektive krisens olika faser?”.

I och med att *förklaringsselementet* ligger på 93 procent för samtliga artiklar, finns det inget behov av att titta på den separat vid analysen av krisfaser. Däremot kan man se på utvecklingen i handlingsinstruktioner samt relevansgörandet över tid. För att besvara frågeställningen kan man titta på hur förändrades geografi och aktualitet av nyheterna över tid, samt hur förändrades förekomsten och naturen av handlingsinstruktioner och argumentation kring dessa.

Översikten av analysenheter (se kap. 7) pekar på att utvecklingen i mediatäckning kan lämpligast delas in i tre tidsfaser av rapporteringens intensitet: den första som börjar 21 januari 2020 och sträcker sig över en månad framåt, till 24 februari, andra från 25 februari till 10 mars, och tredje – från 11 mars till studiens valda slutdatum 8 april då dödsstatistiken och smittakten hade stabiliserats på en platå-nivå. Rapporteringen har intensifierats från att ligga på i genomsnitt 1,8 artikel per dag under första perioden, hade ökat till 7 per dag i genomsnitt under andra period, och i tredje perioden var genomsnittantal artiklar 15 per dag.

Samtliga artiklar i urvalet uppfyllde kriteriet på aktualitet, som diskuterades i kapitlet ovan. När man tittar på geografiska närheten och därigenom *relevansgörandet* kan man notera att i första perioden relaterade majoriteten av artiklar andra länder, 58 procent. Vidare under andra fasen har andel nyheter som relaterar Sverige ökat från 42 till 75 procent, för att stanna sedan under period tre på ungefär samma nivå, 74 procent. Västeuropeiska nyheter har varit oförändrade i andel under första två perioder, 16 procent, för att i tredje perioden sjunka något till 15 procent. Andel artiklar som relaterade till övriga länder har däremot sjunkit från 42 procent under första perioden till 9 procent under period två, och sedan öka något till 11 procent under tredje period. Om man sammanfattar resultatet blir det tydligt att nyheterna som relaterar Sverige ökade i andel på bekostnad av övriga länders nyheter under period två (framförallt nyheter relaterade Kina och Asien), för att sedan förbli oförändrad i balansen mellan svenska- och andra länders nyheter under perioderna två och tre med en tydlig dominans av nyheter relaterade Sverige.

Enligt WHO:s indelning i krisfaser infaller övergång från risk- till kriskommunikation på meddelanden från Folkhälsomyndigheten om samhällsspridning och byte av strategi i hanteringen av pandemin vilket, skedde mellan 11 och 13 mars (Folkhälsomyndigheten, 2020a,b) och motsvarar övergången från risk- till krisfas, då det även rekommenderas att från att påtala risker förse människorna med handlingsinstruktioner för att avvärja hot. Detta sammanföll i Sverige med ett till viktigt datum i Covid-19 spridning i världen – WHO har deklarerat Covid-19 pandemi vid samma tidsperiod. Intensifieringen av rapportering speglar detta, en reell ökning i antal artiklar är tydlig vid 11 mars (se kap. 7), och enligt indelningen i tre tidsfaser (se ovan) faller på övergången från fas två till fas tre. Däremot förändrades inte relevansgörandet särskilt mycket vid denna tidpunkt, utan blev i princip oförändrad. En större förändring i relevansförandet noteras två veckor tidigare, då andelen svensk-relaterade nyheter ökade från 42 till 75 procent vid övergång från fas ett till fas två. Det betyder att den faktiska förändringen i relevansgörandet sammanföll snarare med en fasindelning enligt tidigare forskningserfarenhet, som delar in krisrapporteringen i tre faser – *ljudlarm*, *blandade meddelanden* samt *kris och inneslutning* (Holland, 2012:658; Ungar, 2008:472), och motsvarar övergången från fasen *ljudlarm* till fasen *blandade meddelanden*. Tredje, krisfas motsvarar

perioden när epidemi i landet är ett faktum och infaller på 11 mars då FHM meddelade om samhällsspridning. Detta innebär att i sina rekommendationer om övergång från risk- till kriskommunikation, det vill säga en övergång från att varna om risker till handlingsinstruktioner, har WHO:s pandemiindelningen inte tagit tillräckligt hänsyn till en framträdande mellanfas, *blandade meddelanden*, då smittan är på ingång i landet och medierapporteringen både intensifieras och relevansgörs i ökande takt. Vidare ska jag analysera hur förändringen i handlingsinstruktioner såg ut under motsvarande tidsfaser, i jämförelse med utvecklingen i relevansgörande samt rapporteringens intensitet.

Resultatet av undersökningen av förekomsten av *handlingsinstruktioner* visar att 29 procent av artiklarna innehöll handlingsinstruktioner till invånare i Sverige. Därutöver förekom det instruktioner till invånare i andra länder i 15 procent artiklar. Jämförelse mellan instruktioner i olika länder beskrevs i 7 artiklar motsvarande 1,2 procent. När man tittar på utvecklingen över tid, finns det inget motsvarande trend som den för relevansgörandet. Skillnaden med relevansgörandet ligger dock att handlings-perioder släpar 1–2 dagar efter. Det vill säga att man noterar en klar ökning i antal och andel artiklar som relaterar Sverige redan den 25 februari då det börjar period två, medan handlingsinstruktioner ökar något i antal först vid 27 februari, emellertid hade de sjunkit i andelen. I övergången till period tre hade antalet artiklar ökat från och med 11 mars, andelen relevanta artiklar har varit oförändrad, medan handlingsinstruktioner ökade något i andel efter 12 mars. Andelen av förekommande handlingsinstruktioner för invånare i Sverige sjönk från 29 procent under första perioden till 26 procent under period två, och ökade igen till 30 procent under period tre. Detta tyder på att det inte blev någon större förändring i trenden vid övergång till krisfas (fas tre), som föreskrivs av WHO, utan andelen artiklar med handlingsinstruktionerna låg på ungefär samma nivå när 7 av 10 artiklar saknade någon handlingsinstruktion.

Vad gäller balans mellan instruktionerna som gäller i Sverige respektive i utlandet, såg man en utveckling från att i början tala om vad är lämpligt att göra för svenska invånare respektive i utlandet i förhållande 58/42 procent, sedan ändrades förhållande till 76/24 procent, för att i sista perioden återgå till mer balanserad 66/34 procent. Balansen mellan svenska versus utländska handlingsinstruktioner talar för att instruktionerna till befolkningen i Sverige blev under andra perioden viktigare än rekommendationerna i utlandet, medan i sista tidsperioden ökade andelen rapporterade utländska handlingsinstruktioner igen, vilket återigen understryker vikten av att balansera dessa med responseeffektivitets meddelanden under den tredje, krisfasen. Sådana meddelanden, som skulle diskutera och övertyga om effektiviteten av handlingsinstruktion, emellertid, visade sig vara lite framträdande (3 procent), och utspridda över hela tidsspannet. Själveffektivitetsmeddelanden låg på låga nivåer, men återfanns mest i krisfas, de ökade från ca 3 procent under riskfaserna till cirka 9 procent under krisfas. Detta innebär att under riskfas försumrades möjligheten av att stärka individen i tilltro på egen förmåga att klara av hot, vilket enligt bästa praktiker sänkte kriskommunikationens effektivitet när krisen var ett faktum (Bakker, 2018:121).

9.3 Kommunikation till riskgrupp äldre

I min tredje frågeställningen skulle jag försöka svara på frågan ” Hur följer kommunikationen för riskgruppen 70+ bästa praktiker i jämförelse med generell risk- och kriskommunikation riktad till allmänheten?

Resultatet visar att äldre omnämnes i egenskap av riskgrupp i 91 av 594 artiklar i undersökningen, vilket motsvarar 15 procent. När man jämför med tidigare forskningsresultat, nämligen studien av medierapportering i Australien under svininfluensans pandemi, var det endast 7 procent som nämnde specifika riskgrupper i hälsorelaterade nyhetsprogram i Australiens television (Fogarty et.al., 2011:3), detta pekar på att svensk medierapportering i tryckt press under inledande skeden av Covid-19 pandemi var bättre på att relevansgöra innehållet för främsta riskgruppen äldre. När man tittar på utvecklingen över tid, ser man att intresset för att vända sig riskgruppen 70+ ökade under tredje, krisperioden, då andel artiklar som omnämner äldre ökade från 7,5 procent under första två perioder (21/1 – 25/2 och 26/2 – 10/3) till 18,5 procent i tredje (se diagram 5a i bilaga 5).

Vidare har jag tittat närmare på artiklar riktade till äldre, för att förstå hur risk- och kriskommunikation i dessa såg ut i jämförelse med generell risk- och kriskommunikation riktad till allmänheten. I artiklar som riktades äldre *relevansgjordes* innehållet i 78 procent artiklar genom att aktualisera innehållet i 100 procent fall, samt relatera skeenden till Sverige i 78 procent av artiklar (N=71 av 91), vilket är något högre resultat jämfört med hur det stod till för generella kommunikationen riktad till allmänheten (71 procent). Även på stads- och stadsdelsnivå gjordes artiklar relevanta utifrån geografisk närhet i högre andel artiklar (+12 procentenheter). *Förklaringar* fanns med i 91 procent av artiklar till äldre, vilket inkluderade antingen en korrekt återgivning av vad som sker (93 procent) eller beskrivningar av vad de ansvariga gör för att ta itu med epidemin (87 procent). Klart och tydligt språk användes i 99 procent av artiklarna. Även det momentet stämmer bra med generell kommunikation till allmänheten, samt tidigare forskningsresultat som pekar på prevalensen av förklaringar i medierapportering under kriser (Dudo, 2007:429, Vasterman & Ruigrok, 2013:437, Fogarty et.al., 2011:3).

Det som skiljer kommunikation till äldre och allmänheten är förekomsten av *handlingsinstruktion* i texten. Andelen handlingsinstruktioner som gäller invånare i Sverige är mer än dubbelt så hög i dessa artiklar jämfört med generell kommunikation till allmänheten, nämligen 63 procent versus 29 procent. Medan andelen handlingsinstruktioner som gällde i utlandet är något lägre (12 versus 15 procent). På en mer detaljerad nivå ser man att exempelvis uppmaningen som gällde invånare i Sverige om att tvätta händerna, stanna hemma så mycket som möjligt, stanna hemma om man är sjuk, promenera ute, jobba hemifrån, hålla sig informerad och inte resa inlandsresor förekom oftare i de artiklarna som riktar sig till äldre i egenskap av riskgrupp än det var fallet i hela urvalet av artiklarna, även artiklar som innehöll handlingsinstruktioner som gällde i utlandet förekom något oftare i artiklar riktade äldre. Vad gäller själva rekommendationerna av vad som skulle göras för att minimera skadan i Sverige respektive i utlandet ser det ungefär likadant ut i både artiklarna riktade äldre och allmänheten. Resultatet är i linje med tidigare forskningsresultat av en kvalitativ jämförande undersökning av svininfluensas täckning i Australia och Sverige som visade att 62 procent av innehållet i svensk press innehöll handlingsinstruktioner (Sandell et al, 2013:862).

Meddelanden som kunde stärka en i tron på att man klarar av att utföra handlingen (*själveffektivitet*) påträffades oftare i artiklar riktade till äldre än vad de har gjort i kommunikationen till allmänheten (24 procent versus 7 procent). När man tog hänsyn till andelen publicerade handlingsinstruktioner ser även här meddelanden om själv-effektivitet ut ligga mer i balans (täckningen av handlingsinstruktioner är 24 procent i samtliga artiklar versus 38 procent i artiklar till äldre). *Responseeffektivitetsmeddelanden* står också för en klart högre andel artiklar riktade till äldre än vad de har gjort i kommunikationen till allmänheten (9 procent versus 3 procent). Dock i jämförelse med förekomsten av handlingsinstruktioner i artiklar riktade till äldre, som är högre än i kommunikation till allmänheten, täcker diskussioner av instruktionernas effektivitet endast lite högre del av handlingsinstruktioner, än vad de hade gjort i artiklar riktade allmänheten (10 versus 15 procent).

När jag analyserade handlingsinstruktioner till allmänheten blev det tydligt att instruktioner som gällde i Sverige i kombination med en stor andel annorlunda instruktioner som gällde i utlandet hade ökat behovet av att diskutera responseeffektivitet – det vill säga berätta varför är våra instruktioner effektiva. I artiklarna riktade äldre ser balansen mellan svenska/utländska instruktioner annorlunda ut, detta eftersom man fick läsa fler instruktioner gällande Sverige, och mindre – gällande utlandet. Även balansen mellan själv- och responseeffektivitets meddelanden och handlingsinstruktioner ser bättre ut. Sammantaget kan man konstatera att handlings-element är bättre framställd i Dagens Nyheters rapportering riktad till äldre, men behovet av att balansera handlingsinstruktioner med själv- och responseeffektivitets meddelanden kvarstår.

Vidare hade jag tittat på om äldre i egenskap av riskgrupp har kommit till tals. Enligt bästa praktiker i risk- och kriskommunikation skall man inte begränsa sig med envägs-kommunikation, utan inkludera på en dialog med målgruppen, där man inte bara känner och förstår dem utan hör, och uppfattar människor som partner snarare än börda. Kommunikation som uteslutande fokuserar på envägs-kommunikation minskar sannolikheten av att riskgrupperna kommer att agera på rätt sätt (Seeger, 2006:238, Tierney, 2003:33). Översatt till nyhetsrapporteringen skulle man kunna hävda att en sådan dialog i form av en intervju eller ett citat skulle kunna öka relevansgörandet för målgruppen genom att visa deras egen syn på det som sker. Resultatet visar att endast 2 procent (13 artiklar) av samtliga artiklar gav röst till största riskgruppen äldre 70+, att jämföra med 15 procent artiklar där de omnämndes som riskgrupp. Detta är ett klart lågt resultat som sänker effektiviteten av risk- och kriskommunikation. Även utifrån demokratiskt perspektiv pekar resultatet på bristande mångfald, då röster av en samhällsgrupp som utgör 15 procent av Sveriges befolkning tillåts sällan i rapporteringen, vilket ligger i linje med vad tidigare forskning om mångfald vid kriser visar (Åse, 2015:15). Man måste dock påpeka att i undersökningens urval exkluderades opinionsmaterial, vilket kan ha påverkat resultatet avseende denna aspekt.

9.4 Sammanfattning av analys

Sammanfattningsvis visar studiens resultat en bild som är samstämmig med tidigare forskningsresultat då det är förklaringar som dominerar i rapporteringen, där drygt nio av tio artiklar (93 procent) förklarar på något sätt Covid-19 pandemi. Antal smittade och döda, statistik och information om smittspridning, samt ett snabbt förlopp är det som skapar ett högt nyhetsvärde utifrån nyhetsvärderingsteori, vilket förklarar resultatet. Även relevansgörandet

visar ett högt resultat (71 procent) som är ligger klart högre än det påvisades i undersökningar av medierapportering under kriser tidigare (11-32 procent), medan på en ”kärnrelevans nivå” (det vill säga nivån med geografiska närhet på stads- och stadsdelsnivå) ligger resultat i samklang med dessa (35 procent). Detta kan delvis bero på att tidigare undersökningar gjordes i andra länder och i kontext av andra epidemier, där annorlunda närhetsskalor gällde. Här en nära geografiska avståndet i kombination med aktualitet (tidsmässig närhet) gjorde det möjligt att bedöma majoriteten av innehållet relevant för läsare, återigen i samklang med teori om nyhetsvärdering. Handlingsinstruktioner återfanns i dryg tredjedel av artiklar (29 procent), vilket ligger mitt emellan tidigare studiers något motstridiga resultat (6 – 62 procent), och bedöms som relativt lågt resultat i likhet med bedömningar som gjordes av forskare vid tidigare liknande undersökningar. Förutom handlingsinstruktioner till invånare i Sverige publicerades även sådana (delvis annorlunda) instruktioner som avsåg invånare i andra länder (15 procent), vilket underströk vikten av diskussionen kring responseffektivitet (argumentation kring effektiviteten av rekommenderade handlingen), sådana meddelanden återfanns dock i endast 3 procent av undersökta materialet, ett klart lågt resultat som sänker effektiviteten av kriskommunikationen enligt de teoretiska föreställningar om bästa praktiker i risk- och kriskommunikation. Meddelanden som stärker tilltro till egen förmåga att utföra rekommenderade handlingen visar något högre resultat (7 procent), men inte heller den speglar antal artiklar med handlingsinstruktion, vilket återigen sänker kommunikationens effektivitet.

När det kommer till förändring över tid i risk- och kriskommunikation, går det att urskilja tre faser, i linje med tidigare forsknings fasindelning, där vid övergång till krisfas (11 mars) noteras en explosionsartad ökning av antal artiklar om ämnet, vilket sammanfaller även med övergången till krisfas enligt WHO:s pandemibeskrivning. Emellertid, sker det inte någon ökning av andelen relevanta artiklar eller artiklar med handlingsinstruktioner vid denna tidpunkt. Det är två veckor tidigare, vid den 25 februari som relevanta artiklar ökade kraftigt i andel, medan andelen artiklar med handlingsinstruktioner förändrades inte särskilt mycket under hela tidsspannet och låg på låga nivåer där cirka 7 av 10 artiklar saknade någon handlingsinstruktion. Vid övergång mellan faserna har läsarna först fått en större volym relevant information, för att sedan med 1–2 dagars eftersläpning få en vag ökning i antal handlingsrekommendationer som proportionellt sjönk dessutom under riskfas två. Under riskfaserna var själv effektivitets meddelanden i princip osynliga, liksom responseeffektivitets meddelanden under hela tidsspannet, vilket sänkte effektiviteten av risk- och kriskommunikation.

Kommunikationen riktad till främsta riskgruppen äldre 70+ präglades av dominansen av förklaringar i likhet med generell kommunikation till allmänheten. Den gjordes relevant i större utsträckning än det var fallet med generell kommunikation, men framförallt skiljde sig genom att innehålla dubbelt så stor andel artiklar med handlingsinstruktioner (63 procent, +34). Även meddelanden som stärker tilltro till egen förmåga att utföra handlingen för att skydda sig själv eller andra påträffades oftare i artiklar riktade riskgruppen än allmänheten (24 procent, +17), medan responseeffektivitet meddelanden var fortfarande sällsynta i rapporteringen (9 procent, +6). Resultatet tyder därmed på att överlag var kommunikationen till äldre bättre i balans, jämfört med generell kommunikation, samtidigt som det saknades en viktig bit i en effektiv risk- och kriskommunikation – nämligen diskussion kring rekommenderade handlingars effektivitet. Äldre i egenskap av riskgrupp kom till tals i 2 procent av artiklarna, vilket tyder

på brister i demokratiska mångfalden, samt sänker effektiviteten av risk- och kriskommunikation.

10. Diskussion

I kapitlet diskuteras studieresultat. Vidare diskuteras metod och extern generaliserbarhet och slutligen – förslag för framtida undersökningar.

10.1 Risk- och kriskommunikation i nyhetsrapporteringen under Covid-19 pandemi

Resultatet av denna studie belyser frågan om i vilken utsträckning och hur svensk nyhetsrapportering i tryckta medier följer bästa praktiker inom risk- och kriskommunikation till allmänheten och den primära riskgruppen 70+ under Covid-19 pandemi. Den visar att nyhetsrapporteringen dominerades av förklaringar av vad som sker och görs för att ta itu med hotet – information om antal smittade och döda, smittspridningen och annan förklarande information som hänvisades till pålitliga källor (93 procent). Rapporteringen gjordes till största delen även relevant för läsaren (71 procent), detta genom att presentera aktuell information samt relatera den till geografisk nära avstånd, vilket i fallet med snabbt spridande viruset som Covid-19, innebär att hela Sverige utgör ett kärnavstånd vad gäller geografisk närhet. Studien visar att information om skyddsvärda handlingar fanns med i endast en tredjedel av samtliga artiklar (29 procent), vilket är en beklagligt låg andel i och med att detta sänker värdet och effektivitet av risk- och kriskommunikation. Frånvaro av sådan information, samtidigt som innehållet förklaras och relateras för läsaren, ökar risk för att människor känner oro och panik inför hotet (Chang, 2012) istället för att bli stärkta och motiverade av informationen om vad och hur de ska göra för att skydda sig själva och andra. Vid sidan av detta fanns det emellertid en del information om skyddsvärda handlingar som gällde invånare i andra länder (15 procent) där rekommenderade handlingar var delvis annorlunda jämfört med de som var riktade svenska invånare. Skillnaderna som berodde på att olika länder vidtog olika åtgärder i syfte att dämpa smittspridning, där Sveriges strategi för hanteringen av pandemi avvek från flera andra länders då skolorna förblev öppna, liksom gränser, människorna fortsatte jobba och röra sig i samhället, samtidigt som många andra länder sattes i karantän (SR, 2020-04-29). Att de handlingsrekommendationerna fanns vid sidan av varandra i rapporteringen, underströk vikten av att förmedla och diskutera frågan om vilka handlingar som är bästa att vidta och varför (responseeffektivitet), men sådana diskussioner var dessvärre sällsynta i rapporteringen (3 procent). Även meddelanden som skulle kunna stärka tilltro för egen förmåga att utföra de rekommenderade handlingar var sällsynta i rapporteringen (7 procent), samt rådde det oklarheter kring vem eller vad som skulle skyddas vilket sänkte kommunikationens effektivitet ytterligare.

I kommunikationen riktade till äldre, däremot, fanns det betydligt mer information om skyddsvärda handlingar, samt även meddelanden som ökade själv effektivitet. Vid sidan av att kommunikation förklarade vad som skedde samt var aktuell och relevant i hög utsträckning, innehöll över hälften av artiklar någon form av handlingsrekommendation, vilket tyder på en mer balanserad kommunikation än den riktad till allmänheten. Emellertid, var det fortfarande en alldeles för liten andel artiklar som adresserade fråga om handlingens effektivitet. Man kan diskutera att just ifråga om restriktioner och rekommendationer för äldre, som besöksförbud på äldreboenden och rekommendation att begränsa i största möjliga utsträckning sina sociala

kontakter, var svenska myndigheter relativt strikta, jämfört med rekommendationer för allmänheten (Folkhälsomyndigheten.se, 2020-03-16). I så fall var det extra angeläget och viktigt för de äldre själva men också för deras anhöriga att få veta om och på vilket sätt dessa begränsningar och rekommendationer var effektiva sätt för att skyddas. Men sådana diskussioner, som sagt, var sällsynta och motsvarade endast en liten andel av artiklar som innehöll själva handlingsrekommendationer.

Kommunikationen under olika faser i rapporteringen följde tidigare forskningens indelning i tre faser. Under riskfas som föregick krisutbrottet ökade andelen relevanta artiklar kraftigt, medan andel handlingsinstruktioner förblev på ungefär samma nivå och själv effektivitets meddelanden var i princip osynliga, vilket tyder på att det försumrades möjligheten av att göra kommunikationen mer effektiv genom att förbereda och stärka publiken inför kommande kris.

Konsekvensen av brister i kommunikationen av handlingsrekommendationer och motiverande och stärkande meddelande kring dessa, vid sidan av innehållet som görs både relevant och ifyllt med förklaringar, skulle kunna vara att läsarna upplever oro eller drabbas av panik, istället för att bli stärkta och motiverade; att de motstår rekommendationen eller utför själva handlingen på fel sätt, på grund av att det saknas argumentation som talar för handlingens effektivitet. Samtidigt, måste man notera att till skillnad från kommunikationen riktad allmänheten, rapporteringen riktad riskgrupp äldre var bättre på att förmedla handlingsinstruktioner, vilket tyder på mer balanserad kommunikation i dessa artiklar trots existerande brister i motiveringen och argumentation kring handlingsinstruktioner.

10.2 Metoddiskussion samt extern validitet

Kvantitativ innehållsanalys med totalurval utgjorde en bra grund för att skapa en helhetsbild om förekomsten och frekvens av diverse element i risk- och kriskommunikation, samt gav möjlighet att se utveckling över tid. Val av Dagens Nyheter som studieobjekt i egenskap av ett kritiskt fall under gynnsamma omständigheter har visat sig vara en fruktbar strategi – resultatet pekade på brister i risk- och kriskommunikation i det viktigaste komponenten enligt bästa praktiker, nämligen förekomsten av handlingsinstruktioner samt element i meddelanden som skulle stärka och motivera individen att vidta de rekommenderade skyddsvärda handlingar. Om så är fallet under gynnsamma omständigheter, finns det grund att tro att i övriga, mindre gynnsamma fall ser rapporteringen på ett liknande eller än mer bristfälligt sätt. Om man tittar på element som har visat sig följa teorin under gynnsamma omständigheter, vilket skulle kunna vara en nackdel utifrån generaliserbarhetens perspektiv, kan man argumentera för att även de element som följde bästa praktiker (relevansgörande och förklaringar), gör detsamma även i andra tryckta tidningar i Sverige. Detta på grund av att förklaringar, enligt tidigare forsknings samlat resultat, rapporteras frekvent vid krissituationer; och relevans, som avgjordes av indikatorer som tidsmässigt och geografiska närhet samt klart språk – de kännetecknande värden för nyhetsrapporteringen, ligger förmodligen på liknande nivåer i samtliga svenska tidningar under undersökta perioden. Med andra ord, med resultatet i åtanke går det att påstå att oftast förekommande i svenskt nyhetsrapporteringen i tryckta medier under Covid-19 var förklaringar av olika slag, artiklar gjordes relevanta för läsarna, men det publicerades för få handlingsanvisningar i förhållande till volymen av information, att rekommendationerna ofta var motstridiga och förvirrande i och med att de publiceras vid sidan av sådana som gällde i andra länder och var annorlunda, samt att individen inte särskilt stärktes eller motiverades i de skyddsvärda handlingar som denne rekommenderas att vidta.

Resultatet av studien i stort sett går i linje med tidigare forskningsresultat. Även här hade det påvisats prevalens av förklaringar i rapportering, samt brister i handlingsselementet. Att det är fler artiklar som gjordes relevanta för läsaren jämfört med vissa tidigare studier om hälsorelaterade kriser har flera möjliga förklaringar – det som ansågs vara tillräckligt för att bedöma artikel relevant i Sverige under Covid-19, ansågs inte vara det under exempelvis svininfluensa i Australia vilket beror dels på smittans natur dels på ländernas egenskaper. Samtidigt, vid jämförelse med studien av Ebola utbrottet som tillämpade samma IDEA-modell i undersökningen, låg resultatet väldigt nära den som föreliggande studie har visat, även för relevansgörandets element, vilket talar för extern validitet av både den här undersökningen, men också IDEA-modellens.

10.3 Framtida studier

En av avgränsningar av studien har varit att det undersöktes endast tryckta medier, det kan emellertid vara relevant att undersöka rapporteringen i etermedier, liksom myndighetskommunikation. Vid framtida undersökningar av medierapportering kring hälsokriser skulle jag föreslå att finna fler mätbara indikatorer på relevansgörandet, då det visar sig att i nyhetsmaterial är det i princip samtliga analysenheter som uppfyller kriterierna på aktualitet och klart språk, vilket begränsar möjligheten att nyansera analys kring förekomsten av relevans till en indikator (geografisk närhet). Det kanske kan läggas till indikatorerna som förekomsten av identifiering av riskgrupper, eller kontextualisering av information genom relatering av siffror i statistik till populationen (antalet döda i relation till befolkningen, eller till antalet döda i andra influensavirus med mera). Förvånandevis liten andel artiklar innehöll faktarutor med handlingsinstruktioner, varför har frågan inte analyserats specifikt, men kan vara föremål för framtida undersökningar.

Referenser

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: *Toward a unifying theory of behavioral change*. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bakker, M., Kerstholt, J., & Giebels, E. (2018). *Deciding to Help: Effects of Risk and Crisis Communication*. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(1), 113-126.
- Chang C. *News coverage of health-related issues and its impacts on perceptions: Taiwan as an example*. *Health Communication*, 2012; 27(2):111–123.
- Clark, R. Anne (2002). *Learning Outcomes: The Bottom Line*. *Communication Education*, 51(4), 396-404.
- Coombs, W. Timothy (2008). *Conceptualizing Crisis Communication In Handbook of Risk and Crisis Communication (pp.99-118)*. Taylor and Francis.
- COV-SOM (2020). *En nationell samhällsvetenskaplig tvärsnittsundersökning om covid-19-pandemin*. Bifogas som PDF sist i dokumentet
- Dagens Nyheter (2020). *Dagens Nyheter läser upp sajten för alla*. 2020-03-24. Hämtad 2020-05-19 från <https://www.dn.se/nyheter/dagens-nyheter-laser-upp-sajten-for-alla/>
- Dagens Nyheter (2020). *Så ofta nämns viruset i svenska medier*. Hämtad 2020-05-19 från <https://www.dn.se/kultur-noje/sa-ofta-namns-viruset-i-svensk-media/>
- Dudo, A., Dahlstrom, M., & Brossard, D. (2007). *Reporting a Potential Pandemic: A Risk-Related Assessment of Avian Influenza Coverage in U.S. Newspapers*. *Science Communication*, 28(4), 429-454.
- Ekström, M., Larsson, L., (2013) *Metoder i kommunikationsvetenskap* Studentlitteratur Lund
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan.5 uppl* Författarna och Wolters Kluwer Sverige, Visby
- Fogarty, Holland, Imison, Blood, Chapman, & Holding. (2011). *Communicating uncertainty - how Australian television reported H1N1 risk in 2009: A content analysis*. *BMC Public Health*, 11(1), 181.
- Folkhälsomyndigheten.se (2020). *Information till äldre*. Hämtad 2020-03-25 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/information-till-aldre/>
- Folkhälsomyndigheten.se (2020a). *Ny fas kräver nya insatser mot covid-19*. Hämtad 2020-03-25 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/ny-fas-kraver-nya-insatser-mot-covid-19/>
- Folkhälsomyndigheten.se (2020b). *Flera tecken på samhällspridning av covid-19 i Sverige*. Hämtad 2020-03-25 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/flera-tecken-pa-samhallspridning-av-covid-19-i-sverige/>
- Folkhälsomyndigheten.se (2020c). *Spridningen av covid-19 är en pandemi*. Hämtad 2020-05-17 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/spridningen-av-covid-19-ar-en-pandemi/>

Fredriksson, Magnus, & Danielsson, Björn. (2009). *Mediebilden Av Swedbank Och Sparbankerna I Finansskrisens Kölvatten*. En Analys Av Innehållet I Affärsvärlden, Aftonbladet, Dagens Industri, Dagens Nyheter, Hallands Nyheter Och Piteå-Tidningen Hösten 2008, 2009.

Frisby, Brandi N, Deanna D Sellnow, Derek R Lane, Shari R Veil, & Timothy L Sellnow. (2013). *Instruction in crisis situations: Targeting learning preferences and self-efficacy*. Risk Management, 15(4), 250-271.

Frisby, B., Veil, S., & Sellnow, T. (2014). *Instructional Messages During Health-Related Crises: Essential Content for Self-Protection*. Health Communication, 29(4), 347-354.

Galtung, Johan, and Mari Holmboe Ruge (1965). "The Structure of Foreign News." Journal of Peace Research 2.1: 64-91. Web.

Ghersetti, Marina, & Andersson Odén, Tomas. (2010a). *Oro och medieförtroende i svininfluensans tid i Nordiskt ljus / redigerad av Sören Holmberg och Lennart Weibull*. s. 217-228. Hämtad 2020-03-26 från <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/26494>

Ghersetti, Marina, & Andersson Odén, Tomas. (2010b). *Pandemin som kom av sig. Om svininfluensan i medier och opinion*.

Heath, R. L., & O'Hair, H. D. (Eds.). (2008). *Handbook of risk and crisis communication*. Retrieved from <http://ebookcentral.proquest.com> Created from gu on 2020-04-07 14:49:45.

Hilton, Shona, and Kate Hunt (2011). "UK Newspapers' Representations of the 2009–10 Outbreak of Swine Flu: One Health Scare Not Over-hyped by the Media?" Journal of Epidemiology and Community Health 65.10 (2011): 941-946. Web.

Holland, Kate, R. Warwick Blood, Michelle Imison, Simon Chapman, and Andrea Fogarty (2012). "Risk, Expert Uncertainty, and Australian News Media: Public and Private Faces of Expert Opinion during the 2009 Swine Flu Pandemic." Journal of Risk Research 15.6 (2012): 657-71. Web.

Husemann, S., Fischer, F. (2015) *Content analysis of press coverage during the H1N1 influenza pandemic in Germany 2009–2010*. BMC Public Health 15, 386 (2015).

ISS (2020) *Report sulle caratteristiche dei pazienti deceduti positivi COVID-19 in Italia*. Hämtad 2020-03-31, från https://www.epicentro.iss.it/coronavirus/bollettino/Report-COVID-2019_20_marzo.pdf

Jarlbro, G., & Sverige. Krisberedskapsmyndigheten. (2004). *Krisjournalistik eller journalistik i kris? : En forskningsöversikt om medier, risker och kriser* (KBM:s temaserie, 2004:1). Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.

Johns Hopkins University, *Coronavirus Map*. Hämtad 2020-05-26 från <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>

MPRT (2019) *Medieutveckling 2019, mediekonsumtion*. Rapport. Hämtad 2020-05-19 <https://www.mprt.se/Documents/Publikationer/Medieutveckling/Mediekonsumtion/Mediekonsumtion%202019-webb.pdf>

Neuendorf, K. (2002) *The content analysis guidebook*. Sage publications

Nilsson, Å. (2013) *Kvantitativ innehållsanalys*. I Ekström, M., Larsson, L., (2013) *Metoder i kommunikationsvetenskap Studentlitteratur Lund*

Nilsson, Magnus, & Jönson, Håkan. (2009). *Äldre i massmedierna. - Osynliga eller förknippade med problem*. In (p. Åldrande, Åldersordning, Ålderism. Redaktör Håkan Jönson. Linköping University Interdisciplinary Studies 2009:10., 2009).

Orvesto Konsument *Räckviddsrapport* (2019) Hämtad 2020-05-19, från https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport_orvesto_konsument_2019_helar.pdf

Roche, J.P. and M.A.T. Muskavitch . 2003. *Limited precision in print media communication of West Nile Virus risks*. Science Communication 24 (3): 353–65.

Rossmann, C., Meyer, L., & Schulz, P. (2018). *The Mediated Amplification of a Crisis: Communicating the A/H1N1 Pandemic in Press Releases and Press Coverage in Europe*. Risk Analysis, 38(2), 357-375.

Sandell, T., Sebar, B., & Harris, N. (2013). *Framing risk: Communication messages in the Australian and Swedish print media surrounding the 2009 H1N1 pandemic*. Scandinavian Journal of Public Health, 41(8), 860-865.

SCB, 2020. *Befolkningsstatistiken*. Hämtad 2020-03-25 från http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkningR1860/table/tableViewLayout1/

Seeger, Matthew W. (2006) *Best Practices in Crisis Communication: An Expert Panel Process*, Journal of Applied Communication Research, 34:3, 232-244

Seeger, M. W., Reynolds, B. L., & Sellnow, T. (2010). *Crisis and emergency risk communication in health contexts: Applying the CDC model to pandemic influenza*. In Handbook of Risk and Crisis Communication (pp. 493-506). Taylor and Francis.

Sellnow, Deanna D. Lane, Derek R., Timothy L. Sellnow & Robert S. Littlefield (2017) *The IDEA Model as a Best Practice for Effective Instructional Risk and Crisis Communication*, Communication Studies, 68:5, 552-567

Sellnow, Deanna D, Iverson, Joel, & Sellnow, Timothy L. (2017). *The evolution of the operational earthquake forecasting community of practice: The L'Aquila communication crisis as a triggering event for organizational renewal*. Journal of Applied Communication Research, 45(2), 121-139.

Sellnow-Richmond, D.D., George, A.M., & Sellnow, D.D. (2018). *An IDEA Model Analysis of Instructional Risk Communication in the Time of Ebola*. Journal of international crisis and risk communication research 2018, Vol. 1, No 1, 135–166

SR (Sveriges Radio), 2020-04-29. *Sveriges strategi mot corona är långsam smittspridning och att skydda de svagaste*. Hämtad 2020-05-24, från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=4916&artikel=7463444>

Tierney, K. (2003), *"Disaster beliefs and institutional interest: recycling disaster myths in the aftermath of 9-11"*, Clarke, L. (Ed.) *Terrorism and Disaster: New Threats, New Ideas* (Research in Social Problems and Public Policy, Vol. 11), Emerald Group Publishing Limited, Bingley, pp. 33-51

Ungar, Sheldon (2008). *"Global Bird Flu Communication: Hot Crisis and Media Reassurance."* Science Communication 29.4 (2008): 472-97.

Valkenburg, Patti M, Holli A Semetko, and Claes H De Vreese. *"The Effects of News Frames on Readers' Thoughts and Recall."* Communication Research 26.5 (1999): 550-69. Web

Vasterman, P., & Ruigrok, N. (2013). *Pandemic alarm in the Dutch media: Media coverage of the 2009 influenza A (H1N1) pandemic and the role of the expert sources*. *European Journal of Communication*, 28(4), 436-453.

Westerståhl, J., & Johansson, F. (1994). *Foreign News: News Values and Ideologies*. *European Journal of Communication*, 9(1), 71-89.

Witte, K., & Allen, M. (2000). *A Meta-Analysis of Fear Appeals: Implications for Effective Public Health Campaigns*. *Health Education & Behavior*, 27(5), 591-615.

WHO (2020). *Pandemic phase descriptions and actions*. Hämtad 2020-04-10 från https://www.who.int/influenza/resources/documents/pandemic_phase_descriptions_and_actions.pdf?ua=1

Youtube (2020). *Så kan vi plana ut kurvan för covid-19*. Folkhälsomyndigheten 2020-03-20 https://www.youtube.com/watch?time_continue=96&v=QSOYNdIYJIM&feature=emb_logo

Åse, C. (2015). *Nationella kriser och demokrati. Resultat från ett forskningsprojekt*. Myndighet för samhällsskydd och beredskap 826

Bilaga 1. Analysschema

Formvariabler

Artikelnamn

String

Tidning

1 = DN

2 = Aftonbladet

Datum

Åååå-mm-dd

Genre (faktatexter)

1 = Nyhetsartikel

2 = Reportage

3 = Analys

4 = Frågor och svar

5 = Experternas råd

6 = Övrigt

Sektion

1 = Nyheter

2 = Sport

3 = Ekonomi

4 = Kultur

5 = Nöje

6 = Världen

7 = Insidan

8 = Vetenskap

9 = Jobb

10 = Intervju

Innehållsliga variabler

Internalisering

Mål: Att uppmärksamma och hjälpa till att upprätthålla.

Närhet

Anges detta i text: **Var** inträffar händelsen och **hur nära** är det från mig och/eller de jag bryr mig om? Är **plats** specificerad och på vilket sätt?

0 = Nej

1 = Kina

2 = Väst Europa (Alla länder som ingår, oavsett om Asien omnämns)

3 = Norden (Alla länder som ingår, oavsett om länder i andra världsdelar omnämns)

4 = Sverige (hela landet, oavsett om andra länder omnämns)

5 = Städer/kommuner i Sverige (oavsett om hela landet också omnämns eller även andra länder och städer i andra länder)

6 = Stadsdelar i storstäder (oavsett om hela landet, stad eller kommun samt andra länder/städer också omnämns)

7 = Flera världsdelar/länder dock ej Väst Europa, Norden, Sverige

8 = US

9 = Latin Amerika och/eller Canada

10 = Australia

11 = Afrika

12 = Iran

13 = Mellanöstern

14 = Östeuropa

15 = Asien (alla länder utom Kina, som kodas 1 om ensam)

16 = Övrigt

99 = Okodbart

Aktualitet

Framkommer detta av texten: **När** inträffar händelsen? Hur mycket **tid** har jag för att förbereda? Hur lång tid har jag för att reagera (respond) om jag utsätts? Hur lång **tid** har jag för att reagera (respond) om jag är smittad?

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart

Förklaring

Mål: Ge korrekt information om vad som händer och görs om händelsen.

Noggrann vetenskap, korrekt information (KorrInfo)

Det anges källorna till informationen, myndigheter, stora nyhetsbyråer, Hopkins University covid-map, WHO, informationen är tillförlitlig.

0 = Nej

1 = Ja

99 = okodbart (går ej att fastställa)

Agerande av ansvariga myndigheter (inkl regering) (AnsvarGor)

Finns det svar i texten: Vad gör de ansvariga myndigheterna, regeringen för att ta itu med epidemin? Till exempel: antal IVA platser har utökats med 50 procent, karensdag har slopats.

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart (går ej att fastställa)

Klarhet

Förståelig översättning för allmänheten?

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart (går ej att fastställa)

Förklaring (övergripande)

0 = Nej

1 = Ja, en av ovannämnda variabler

2 = både noggrann vetenskap och agerande av ansvariga (se ovan)

Handling

Mål: Att ge människor möjlighet att vidta lämpliga åtgärder för att rädda liv.

Övergripande fråga: Vad ska jag (och de jag bryr mig om) göra (eller inte göra) för att skydda sig (eller de jag bryr mig om)?

Här kodas citering av myndigheternas föreskrifter eller rekommendationer till allmänheten eller vissa grupper av befolkningen (tvätta händerna ofta, bära ansiktsmask); journalisternas anföring/referenser till statliga/myndigheternas föreskrifter (UD avråder nu från resor till Hubei); berättelser av gemene man om *hur de gör i enlighet med rådande föreskrifterna och statliga/myndigheternas rekommendationer* med explicit referens till reglerna (Jag tänker nu mera på hygien och undviker folksamlingar, som FHM rekommenderar); samt även experternas råd ("det anser vi man ska göra").

Egen tyckande av gemene man (inklusive sjukhuspersonal och ledning) journalister och politiker som "Vi borde stänga landet/skolor", kodas **inte** som en handlingsinstruktion.

Faktaruta

Handling anges som faktaruta (HandIFakt)

0 = Nej

1 = Ja

2 = Både i faktaruta och i brödtext

Källan till faktarutan (KallFakt)

Handlingsinstruktion anges som faktaruta och källan är något av följande:

0 = Nej

1 = Byråmaterial (TT och dylikt)

2 = FHM och andra myndigheter

3 = unikt material (journalist)

4 = övrigt

5 = framgår ej

99 = Okodbart

Handling (instruktion till dig som är frisk)

Framkommer det av texten: Specifika steg för beredningsåtgärder (preparation actions)

Tvätta händerna (Tvatt)

0 = Nej

1 = Ja

Begränsa nära kontakter med andra människor (SocDist)

Exempel: avstå från sammankomster, barer, fester, kommunaltrafik. Även utsagor som ”försöker vara hemma mer” kodas som ett uttryck av ett försök att minska sociala kontakter, frivilligt (till skillnad från ”StayHome”, se nedan).

0 = Nej

1 = Ja

Jobb hemifrån om möjligt (Hemjobb)

0 = Nej

1 = Ja

Stanna hemma (StayHome)

(avser bl.a. utgångsförbud för äldre i Sverige och karantän för samtliga i andra länder)

0 = Nej

1 = Ja

Promenera ute (FriskLuft)

0 = Nej

1 = Ja

Undvik resor till andra länder (EjresUtl)

0 = Nej

1 = Ja

Undvik resor inom Sverige (EjresInl)

0 = Nej

1 = Ja

Undvik resor till Hubei (EjresHubei)

0 = Nej

1 = Ja

Håll dig informerad (Infokoll)

0 = Nej

1 = Ja

Använd munskydd (Munnskydd)

0 = Nej

1 = Ja

Övrig (GorOvrForb)

0 = Nej

1 = Ja

99 = okodbart

Handling (När man är smittad)

Framkommer det av texten: Specifika svar (respons) steg

Stanna hämma med symptom (NysHemma)

0 = Nej

1 = Ja

Ring1177

0 = Nej

1 = Ja

Gör självskattningstest på webb (Sjalvttest)

0 = Nej

1 = Ja

Åk inte in på sjukhus (AkIn)

0 = Nej

1 = Ja

Övrig (GorOvrSjuk)

0 = Nej

1 = Ja

Handling (övergripande)

0 = Nej

1 = avser oss i Sverige

2 = avser andra utomlands

99 = okodbart

Vem beskrivs som skyddvärt

OBS! Betoningen ligger på vad *DU som individ* uppmanas göra för att skydda sig, andra, samhället eller riskgrupp äldre.

Skyddego

Talas det om vikten att vidta handlingsåtgärder - detta ska du göra (ska hjälpas åt genom att göra) för att skydda sig själv? (Exempel: handlingsinstruktion som är utökad med användning av "skydda dig", "en själv").

0=Saknas budskap som handlar om hur du som individ **skyddar dig själv**

1=Finns budskap som handlar om hur du som individ skyddar dig själv

Skyddnara

Talas det om vikten att vidta handlingsåtgärder för att skydda sina närstående, vänner, kollegor eller bekanta? (Exempel: handlingsinstruktion kombinerat med argument som innehåller vädjan att skydda "närstående", "vänner", "kollegor", "bekanta", "grannar" och dylikt). Även "skydda andra" kodas här i och med att med "andra" brukar menas de i din omgivning som kan personligen skadas, utan att betona att deras skada belastar sjukvården, då skulle det kodas som "Skyddsam"(se nedan).

0=Saknas budskap som handlar om hur du **skyddar dina närstående/vänner/bekanta**

1=Finns budskap som handlar om hur du skyddar dina närstående/vänner/bekanta

Skydd70

Talas det om vikten att vidta handlingsåtgärder för att skydda 70+? (i texten: handlingsinstruktion kombinerat med 70+, äldre och dylikt, till exempel: skyddar våra äldre genom att inte åka till mormor på Påsk; det är viktigt att inte besöka äldre).

0=Saknas budskap som handlar om hur du skyddar riskgruppen 70+

1=Finns budskap som handlar om hur du skyddar riskgruppen 70+

Skyddsam

Det skyddsvärda" i termer av samhällsresurser. Till exempel utsagor i reportaget som handlar om att vi ska hjälpas åt att platta till kurvan, motverka desinformation och att skydda demokratin. Målet ligger på makronivån, där alla har ansvar. Observera att endast hur DU skyddar samhället genom din handling kodas, inte hur regeringen borde/gjorde för att skydda.

0=Saknas budskap som handlar om hur du skyddar samhället (t ex platta kurvan etc)

1=Finns budskap som handlar om hur du skyddar samhället (t ex platta kurvan etc)

Själveffektivitet (self – efficacy)

SelfEff

Finns det i texten något som kan hjälpa tro att man klarar krisen? Själveffektivitet (kapabilitet) avser tron att rekommendationen kan genomföras. Exempelfrågor ur Twitterstudie (Verronen et al, 2017) "Closing the doors and ventilation?? Did it, and it was easy!!!" and "Doors were closed already and found the ventilation grids! They are above the windows!!!". Eget exempel: övertyga om att alla kan tvätta händerna genom att exempelvis

berätta hur länge man bör tvätta, och på vilket sätt – visa att det är genomförbart och enkelt. Eller utsagor om att det är bättre att låta bli besöka äldre utan hellre prata via Internet.

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart (går ej att fastställa)

Responseeffektivitet (respons-efficacy)

RespEff

Finns det i texten något som övertyger om att rekommenderade handling är effektiv för att avvärja hot? (Exempel: tvål med varmt vatten tar bort bakterier och förstör virus på ett effektivt sätt; åker du till äldre finns det risk att du smittar dem, så åk inte).

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart (går ej att fastställa)

Riskgrupp

Risk70

Omnämns hög ålder (äldre, 70+) i samband med risk för (svåra) komplikationer (död) vid smittan av Covid-19?

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart

Tal70

Kommer äldre i egenskap av riskgrupp till talls?

I texten finns det intervju, anförande, citat, kommentar av äldre i samband med explicit resonemang kring att deras ålder som riskfaktor. Det vill säga att riskgrupp 70+ får en fysisk röst.

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart

Konsekvens (under relevans)

Finns det konsekvenserna av covid-19 pandemi beskrivna, på någon ut av tre nivåerna: individ (vad kan hända/händer/hände en), grupp (riskgrupp), samhälle (ekonomi, arbetslöshet, vårdkollaps med mera).

0 = Nej

1 = Ja

99 = Okodbart

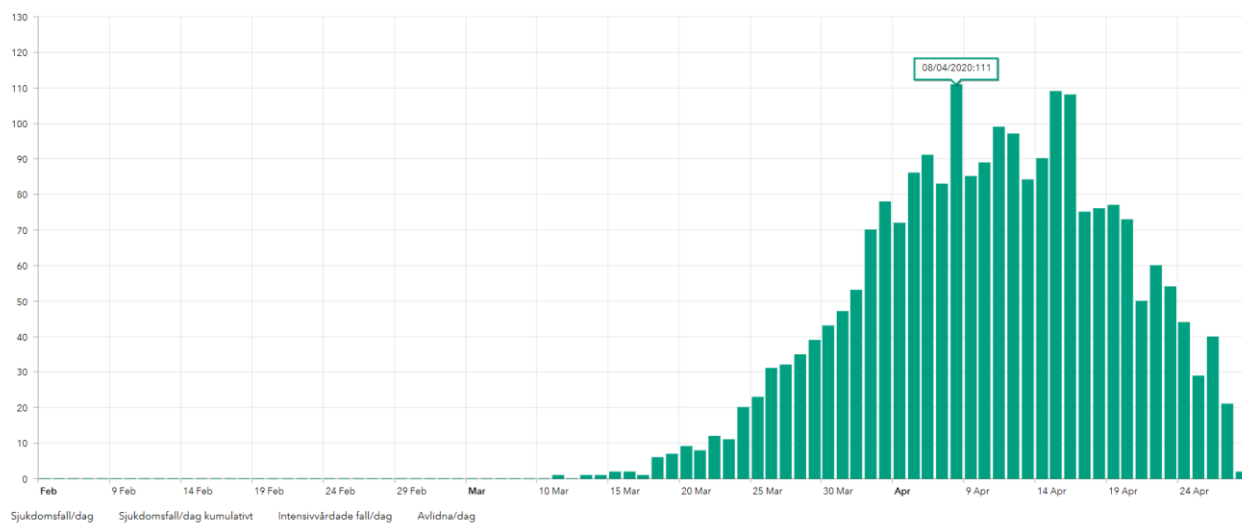

Bilaga 2. Grafik. Antal avlidna per dygn (FHM)

Folkhälsomyndigheten Antal fall av covid-19 i Sverige - data uppdateras 11:30 och siffrorna är tillgängliga 14:00

Välj dag för listan nere till höger:

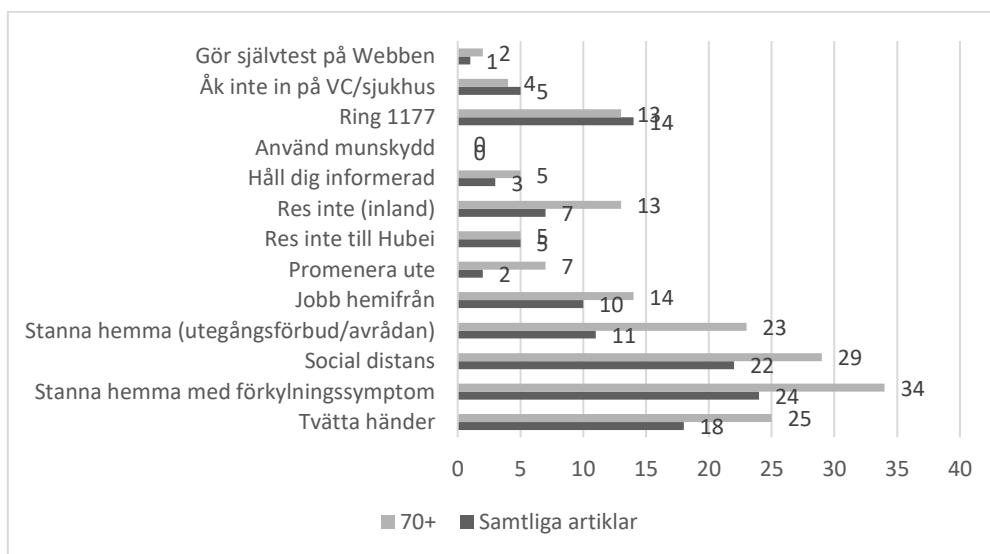
Tidserie: Avlidna per dag

Grafiken visar tidpunkt när hösta dödsfallsnivå har inträffat. Därefter hade både antal sjukdomsfall och dödsfall stannat av på en så kallade "platå" nivå. Hämtad 2019-04-25 från <https://experience.arcgis.com/experience/09f821667ce64bf7be6f9f87457ed9aa>

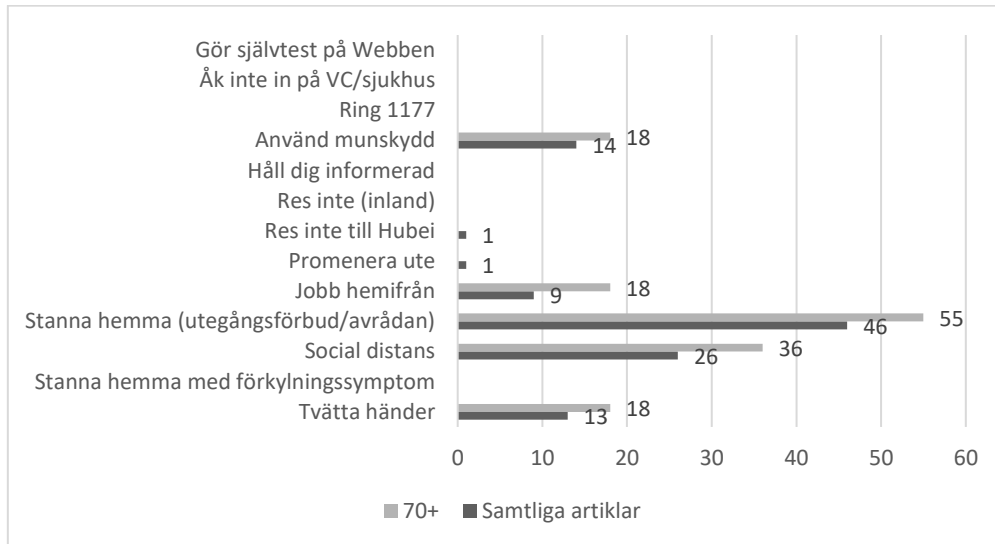
Bilaga 3 Diagram. Handlingsinstruktioner som gäller i Sverige och utlandet (i artiklar riktade 70+)

Diagram 3a. Handlingsinstruktioner som gäller i Sverige i rapporteringen om Covid-19 riktad till äldre i jämförelse med rapporteringen riktad allmänheten i DN, 1 januari – 8 april 2020 (andel)

Kommentar: 70+ artiklar med handlingsinstruktion som gäller i Sverige $n=56$ av $N=91$. Samtliga artiklar i hela urvalet med handlingsinstruktion som gäller i Sverige $n=173$ av $N=594$.

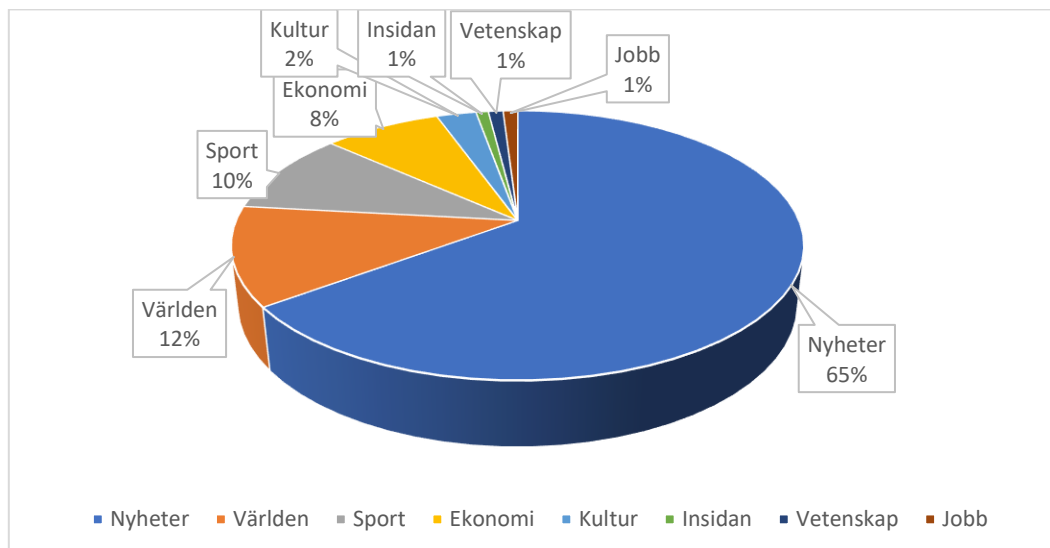
Diagram 3b. Handlingsinstruktioner som gäller utomlands i rapporteringen om Covid-19 riktad till äldre i jämförelse med rapporteringen riktad allmänheten i DN, 1 januari – 8 april 2020 (andel)

Kommentar: 70+ artiklar med handlingsinstruktion som gäller i utlandet n=11 i utlandet n=11 av N=91. Samtliga artiklar i hela urvalet med handlingsinstruktion som gäller i utlandet n=86 av N=594.

Bilaga 4. Diagram. Analysenheter – sektioner i DN

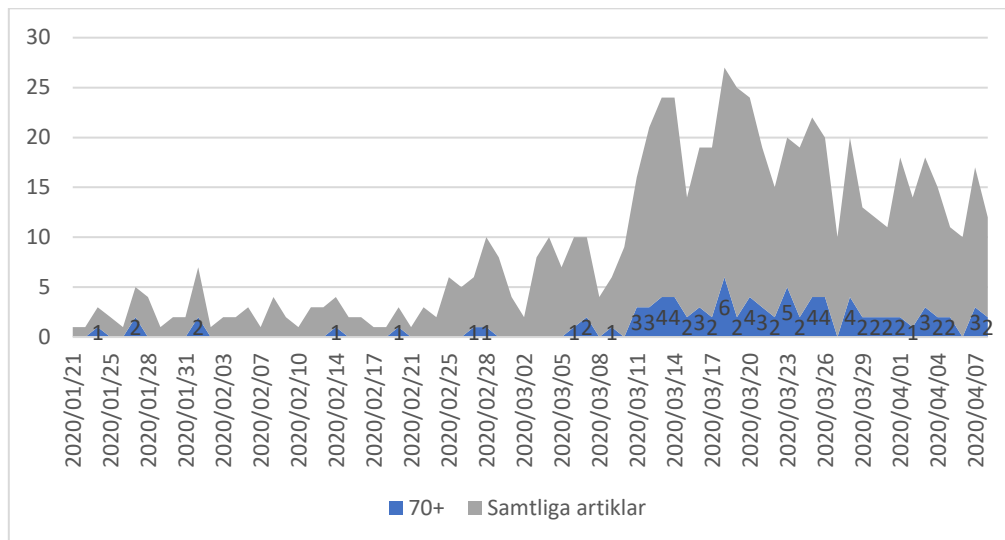
Diagram 4a. Sektioner i Dagens Nyheter där artiklarna om Covid-19 var publicerade (andel)

Kommentar: Sektionerna: Nyheter (n= 389), Världen (n=71), Ekonomi (n=45), Sport (n= 59), Kultur (n=16), Insidan (n=5), Vetenskap (n=4), Jobb (n=4). Total antal N = 593.

Bilaga 5. Diagram. Antal artiklar där äldre omnämns i egenskap av riskgrupp

Diagram 5a. Antal artiklar där äldre omnämns i egenskap av riskgrupp, utveckling över tid (antal)

Kommentar: Korstabulation av variablerna Risk70 och Datum visar utvecklingen i antal artiklar där äldre i egenskap av riskgrupp omnämns över tid. Jämförelsebild i bakgrunden (grå) anger en översikt över antal samtliga artiklar i urvalet per dag under undersökningsperioden 01/1 – 08/4. Antal artiklar 70+ är n=91, total antal artiklar N=594.

2020-03-26

Projektbeskrivning:

En nationell samhällsvetenskaplig tvärsnittundersökning om covid-19-pandemin

Bakgrund

I slutet av januari 2020 rapporterades att det nya viruset som hade upptäckts i Kina med centrum i staden Wuhan kunde spridas mellan människor och att viruset preliminärt gav upphov till högre dödlighet och fler komplikationer än liknande virus. Mot slutet av februari rapporterades att spridningen ökade utanför Kina och den 11 mars klassade WHO spridningen av coronaviruset som en pandemi. Sjukdomen viruset orsakade fick namnet covid-19 och en stor oro spreds över världen. Idag ser vi effekterna i omvärlden genom ett överhängande hot såväl människors hälsa som mot världsekonomin och vad många förmodar i nuläget oöverskådliga konsekvenser för demokrati, utveckling, hälsa, välstånd och frihet.

Syfte och målsättning

SOM-institutet och samverkande forskargrupper vill dokumentera detta unika skeende genom att omedelbart genomföra en stor samordnad enkätdatainsamling i Sverige. Syftet är att få en genomgripande belysning av befolkningens reaktioner på virusepidemin från ett tvärvetenskapligt perspektiv. Det är angeläget att fånga befolkningens reaktioner, tankar, åsikter och beteenden under krisens gång. Det är i nuläget omöjligt att veta i vilken fas Sverige befinner sig i eller hur krisen kommer att fortlöpa eller hur nuläget kommer betraktas i efterhand, men det är angeläget att data samlas in omgående.

Målsättningen är att datainsamlingen dels ska leda till en snabbt publicerad resultatpresentation under hösten 2020, dels att datainsamlingen möjliggör stora mängder framtida forskning om reaktioner på covid-19-pandemin genom att data tillgängliggörs fritt för forskning efter att projektgruppens initiala analyser är publicerade. Datainsamlingen kommer ha relevans för forskare inom statsvetenskap, sociologi, psykologi, ekonomi, media, socialmedicin med mera.

Plan för datainsamlingen

Den operativa planen är att under den ungefärliga perioden 15 april till 31 maj samla in enkätdata med ett preliminärt urval på 5 000 inbjudna deltagare, vilket kan generera uppskattningsvis 2 500 svar. Enkäten är tänkt att omfatta 12 sidor och täcka breda teman inom det samhällsvetenskapliga området.

Tillvägagångssätt och upplägg

SOM-institutet genomför sedan 1986 stora årliga tvärsnittundersökningar varje höst/vinter om befolkningens åsikter, attityder, förtroende, levnadsvanor, hälsa, ekonomi med mera. Den årliga datainsamlingen har sin tyngdpunkt under oktober och november. 2019 års SOM-undersökning var just avslutad innan nyheterna om covid-19 började spridas över världen och kan därmed utgöra en idealisk före-mätning för många frågor. 2020 års undersökning kommer gå i fält under hösten enligt ordinarie plan.

För att fånga befolkningens reaktioner, tankar, åsikter och beteenden mitt under krisens akuta skede och begynnelse ser vi ett stort vetenskapligt värde i en motsvarande stor tvärsnittsenkätstudie mellan SOM-institutets årliga mätningar med ett utökat tematiskt innehåll som belyser covid-19-krisen utifrån olika aspekter. En sådan studie kommer förse både forskare och studenter med ett mycket rikt material att analysera framöver och kan dra nytta av de årliga undersökningar som ändå genomförs genom att inkludera etablerade indikatorer från SOM-undersökningarna så att en jämförelse med innan krisen möjliggörs och att därmed mer robusta slutsatser om hur covid-19 påverkar befolkningen kan dras.

Teman som kommer belysas i enkäten inkluderar preliminärt befolkningens tankar och åsikter om samt beteendemässiga reaktioner på virusepidemin och de vidtagna åtgärderna, förtroende för myndigheter, politiker och centrala aktörer, deras informationsinhämtning och sociala nätverk, deras syn på framtiden inom olika områden inklusive ekonomi, konsumtion och hälsa. Även potentiella förklaringar till variationer i reaktionerna kommer inkluderas i enkäten, liksom en bred uppsättning demografiska och socioekonomiska indikatorer.

Samverkande projektpartners

SOM-institutet vid Göteborgs universitet tar huvudansvaret för projektet, datainsamlingen och samordning. För bästa möjliga vetenskapliga användning av enkäten har SOM-institutet knutit en rad forskare och forskargrupper till projektet som kommer bidra med både dataanalyser och publikationer.